

Περί των Αγίων του Θεού (μελέτη του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως)

[Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Αγ. Νεκτάριος Πενταπόλεως / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη](#)

Το αδιάφθορο σκήνωμα του φιλόχριστου Σέρβου ηγεμόνα και αγίου της Ορθόδοξης εκκλησίας Λάζαρου Χρεμπελιάνοβιτς (Лазар Хребельяновић, 1329 - 1389).

Η λειψανοθήκη αναδημοσιεύει το κείμενο του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως (1846-1920) Περί των Αγίων του Θεού (1904), στο οποίο γίνεται εκτενής αναφορά στην προσκύνηση των αγίων λειψάνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Περί της δόξης των δικαίων εν τη γη υπό του Θεού και περί της τιμής της αποδιδομένης αυτοίς υπό της Εκκλησίας.

Κατά τον αυτόν χρόνον καθ' ὃν ο υπέρτατος Κριτής αξιολογῆσαι τοὺς δικαίους μετὰ θάνατον ἀπαρχὴν τινὰ τῆς δόξης αὐτῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν τὴν θριαμβουοῦσαν, ἀπονέμει αὐτοῖς μίαν δόξαν καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τῆς γῆς συγχρόνως στρατευομένη Ἐκκλησίᾳ. Αὕτη ἡ δόξα ἐκδηλοῦται ἐν τούτῳ ὅτι ἡ

επίγειος Εκκλησία σέβεται τους δικαίους ως αγίους και φίλους του Θεού. Επικαλείται αυτούς εν ταις προσευχαίς αυτής ως μεσίτας παρ αὐτῶ, τιμά επίσης τα αὐτῶν λείψανα και παν ο,τι ανήκεν αυτοίς, ως και τας εικόνας αὐτῶν.

Το αδιάφθορο σκῆνωμα του Αγίου Ιωάννη Μαξίμοβιτς (1896 - 1966).

Η χριστιανική Εκκλησία τιμά τους αγίους ουχί ως θεούς, αλλ ως πιστούς δούλους, ως αγίους και φίλους του Θεού. Αυτή εκθειάζει τους αγώνες και τα έργα τα τετελεσθέντα υπ αὐτῶν προς δόξαν Θεού τη ενεργεία της χάριτος αυτού, εις τρόπον ώστε άπασα η τιμή ην αυτοίς έδωκεν η Εκκλησία, να αναφέρηται προς την Υψίστην Μεγαλειότητα την επιβλέψασαν μετ εύχαριστήσεως επί τον επί γης βίον αὐτῶν. Αύτη τιμά αυτούς δι έτησίαις μνήμης, δι έορτῶν δημοτελών η

πανηγύρεων, και δι' ἀνιδρύσεως ναών εις τιμήν του ονόματος αυτών. Ούτω νοητέα η τιμή προς τους αγίους (ομολογ. Ορθοδ. πίστ. αποκρ. 52 και επιστολαί Πατριάρχου, αποκρ. 3).

Οι Άγιοι του Θεού άνθρωποι οι θαυμαστωθέντες εν τη γη υπό του Κυρίου, διότι «τους αγίους τους εν τη γη εθαυμάστωσεν ο Κύριος», ετιμήθησαν υπό της του Θεού αγίας Εκκλησίας ευθύς από της ιδρύσεως αυτής υπό του Σωτήρος Χριστού. Εκάστη των εκασταχού χριστιανικών κοινοτήτων των ανά την Οικουμένην ιδρυθεισών καθήκον εαυτής απαραίτητον ηγείτο άμα δε και κλέος και καύχημα το τελείν ετησίως μνήμας των αθλητικώς εν Χριστώ τελειωθέντων και του μαρτυρικού στεφάνου αξιωθέντων ίνα νεαρός εις το διηνεκές τας πράξεις αυτών διασώση. Εκκαλείτο δε η ημέρα της εορτής των Μαρτύρων γενέθλια Μαρτύρων (dies natalis), διότι κατ' αὐτήν εισήλθον στεφανηφόροι εις την αιώνιον ζωήν την εν ουρανῷ, όπως ζήσωσιν αιωνίως εν τη βασιλεία του Θεού. Τούτου δε ένεκα από ταύτης της ημέρας αιωνίως ήρχετο και η κατάταξις αυτών εις την χορείαν των τω Θεῷ ευαρεστησάντων αγίων και κεκλημένων εις την αιώνιον ζωήν.

Τα τίμια των αγίων Μαρτύρων λείψανα θεωρούμενα παρά των χριστιανικών κοινοτήτων τιμιότερα λίθων πολυτελών κατετίθεντο εντός των Ιερών Ναών και εξησφαλίζοντο ως θησαυρός πολύτιμος· κατά δε την επέτειον μνήμην της αθλήσεως αυτών οι πιστοί ήγον εορτήν και πανήγυριν εις τιμήν του αθλητού και Μάρτυρος του Κυρίου, ανεγινώσκοντο τα άθλα των μαρτύρων, λόγοι δε πανηγυρικοί και εγκωμιαστικοί εξεφωνούντο παρά των εκκλησιαστικών ρητόρων των χριστιανικών κοινοτήτων.

Πολλάκις επί των τάφων των μαρτύρων ηγείροντο Ιεροί Ναοί Μαρτύρια καλούμενοι, οίς εδίδετο το όνομα του Μάρτυρος προς τιμήν αυτού· κατά δε την επέτειον της εορτής Μάρτυρος συνέτρεχαν πάντες οι πιστοί εν τω Ναῷ προς δόξαν Θεού και τιμήν του Μάρτυρος του δοξασθέντος υπό του Θεού (Χρυσοστ. εις τον Μάρτυρα Λουκιανόν).

Οι χριστιανοί ησπάζοντο την ιεράν λάρνακα του τιμίου λειψάνου του Μάρτυρος και ελάμβαναν έλαιον εκ της κανδήλας του αγίου προς καθαρισμόν και θεραπείαν από των ασθενειών αυτών (Γρηγορ. Νυσσ. εν βίῳ Γρηγορ. του θαυματ. Και Χρυσοστ. εις Μαρτ. Ιουλ.).

Οι Χριστιανοί ετίμων πλην των αγίων λειψάνων και την γην του Αγίου Τάφου εν ω κατετέθη το Πανάγιον του Κυρίου σώμα, και το σουδάριον ο ην επί της κεφαλής του Χριστού και τα οθόνια ήτοι την σινδόνα εν η ετυλίχθη το σώμα του Κυρίου Ιησού. Επίσης ετίμων και την εικόνα του Κυρίου την αποτυπωθείσαν θεία ευδοκία εν μάκτρω και αποπεμφθείσαν τω Αυγάρω ποθούντι να ίδη αυτόν.

Επίσης ετίμων και την τιμίαν εσθήτα της Υπεραγίας Θεοτόκου και την ζώνην αυτής.

Η προς τους αγίους τιμή είναι υπαγόρευσις υψηλού θρησκευτικού συναισθήματος και ενθέου ζήλου πιστής και αγαπώσης τον Θεόν καρδίας και εκδήλωσις του διακατέχοντος αυτήν πόθου προς δόξαν του Θεού του δοξάζοντος την στρατευομένην αυτού Εκκλησίαν. Η προς τους αγίους τιμή είναι έκφρασις της αγάπης των πιστών προς αυτούς δια τας υψηλάς αυτών αρετάς και τους μεγάλους αγώνας καθ οὓς γενναίως αγωνισάμενοι έλαβον τον της δόξης αμαράντινον στέφανον. Η προς τους αγίους τιμή είναι ένδειξις σεβασμού ημών προς αυτούς δια την εθελούσιον αυτών θυσίαν υπέρ της πίστεως του Χριστού, ην δια του ιδίου αίματος και της τελείας αυταπαρνήσεως ομολόγησαν και εστήριξαν. Η προς τους αγίους τιμή είναι έκφρασις αϊδίου ευγνωμοσύνης προς τους αθλητάς του Χριστού τους πολεμήσαντας τας πλάνας των πολεμίων της αληθείας και διαφυλάξαντας την πίστιν αγνήν, και μεταδόντας ημίν αλώβητον την Ιεράν παρακαταθήκην και ακεραίαν και αμίωτον την αποκαλυφθείσαν αλήθειαν.

Η προς τους αγίους τιμή είναι εκδήλωσις της ταυτότητος των αισθημάτων και φρονημάτων ημών προς τους ιερούς της πίστεως αθλητάς. Η προς τους αγίους τιμή είναι ομολογία της θερμής και ζώσης ημών πίστεως προς τον αθλοθέτην και αγωνοθέτην Χριστόν τον ενισχύσαντα εν τω σταδίω τους της πίστεως αθλητάς και δοξάσαντα αυτούς.

Η προς τους αγίους τιμή είναι ένδειξις του πλημμυρούντος τας καρδίας ημών ενθέου πόθου προς απομίμησιν αυτών, και βεβαίωσις του διαφλέγοντος την ψυχήν ημών έρωτος προς ανύψωσιν εν τω ύψει των αρετών αυτών, αίτινες κείνται ημίν αιώνιον υπόδειγμα.

Η προς τους αγίους τιμή είναι ηθική οφειλή προς αυτούς δια τας προς ημάς αυτών ποικίλας ευεργεσίας, είναι χρέος δια τας προς τον Σωτήρα υπέρ ημών αυτών εντεύξεις, είναι υποχρέωσις προς αυτούς δια τας προς ημάς αυτών ποικίλας ευεργεσίας, είναι χρέος δια τας προς τον Σωτήρα υπέρ ημών αυτών εντεύξεις, είναι υποχρέωσις προς αυτούς απαιτουμένη παρ ήμών υπό του Θεού του δοξάζοντος επί της γης τους αγίους αυτού· διότι θέλει ο Θεός να δοξάζωνται οι

πιστοί επί της γης ους Αυτός εδόξασε και εστεφάνωσε· διότι «τους αγίους τους εν γη εθαυμάστωσεν ο Κύριος». Η μη απόδοσις της νενομισμένης τιμής και σεβασμού προς τους αγίους του Θεού είναι ασέβεια, αχαριστία, αδιαφορία και έλλειψις πόθου προς τελείωσιν εν τη αρετή.

Περί της τιμής των αγίων η Εκκλησία από της ιδρύσεως αυτής μίαν έσχε γνώμην, μίαν δοξασίαν, μίαν φωνήν. Οι αιώνες άπαντες τούτο μαρτυρούσιν.

Ο Επιφάνιος λέγει· «Ο τιμών Κύριον τιμά και Άγιον, ο δε ατιμάζων άγιον ατιμάζει και τον εαυτού Δεσπότην». (Επιφαν. εν αιρέσ. 78 κεφ. 21) Και αληθώς, εάν ο ατιμάζων τους υπό του βασιλέως τετιμημένους τον βασιλέα ατιμάζη, ωσαύτως και ο τους αγίους τους δοξασθέντας υπό του Θεού μη τιμών, τον Θεόν ου τιμά, και αγνώμων προς τον Θεόν και προς τους αγίους αυτού δείκνυται.

Επίσης και ο Μέγας Βασίλειος εν επιστολή 197, 2 λέγει: «η γαρ προς τους εύνους των ομοδούλων διάθεσις την αναφοράν προς τον Δεσπότην έχει, ω δεδουλεύκασι· και ο τους δια πίστιν ηθληκότας τιμών, δήλός εστι τον ίσον ζήλον έχων της πίστεως· ώστε μία αύτη πράξις πολλής αρετής έχει την μαρτυρίαν».

Ωσαύτως και ο θείος Γρηγόριος ο Θεολόγος γράφων κατά Ιουλιανού περί της οφειλομένης προς τους αγίους τιμής λέγει· «Ουκ ηδέσθη τα υπέρ Χριστού σφάγια, ουδ έφοβήθη τους μεγάλους αγωνιστάς; Τον Ιωάννην εκείνον, τον Πέτρον, τον Παύλον, τον Ιάκωβον, τον Στέφανον, τον Λουκάν, τον Ανδρέαν και την Θέκλαν, τους επ εκείνους τε και προ εκείνων της αληθείας προκινδυνεύσαντας; οι πυρί και σιδήρω, και θηρσί και τυράννοις προθύμως αντηγωνίσαντο; Και παρούσι κακοίς και απειλουμένοις, ώσπερ εν αλλοτρίοις σώμασιν, η ασώματοι; Τίνος ένεκεν; ίνα μη προδώσι μηδέ μέχρι ρήματος την ευσέβειαν, ων αι μεγάλοι τιμαί και πανηγύρεις· ων αι επιφάνειαι, και ων αι προρρήσεις· ων και τα σώματα μόνον ίσα δύνανται ταις αγίαις ψυχαίς, η επαφώμενα η τιμώμενα· ων και αι ρανίδες αίματος μόνον, και μικρά σύμβολα πάθους ίσα δρώσι τοις σώμασι. Ταύτά ου σέβεις αλλ άτιμάζεις;» (Γρηγόριος ο Ναζιανζ. κατά Ιουλ. στηλιτ. Α΄ τομ, Α΄ σελ. 76-77).

Επίσης και ο Μέγας Βασίλειος εν ομιλία ιθ΄ εις τους Αγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας λέγει:

«Μαρτύρων μνήμη τις των γένοιτο κόρος τω φιλομάρτυρι; διότι η προς τους αγαθούς των ομοδούλων τιμή απόδειξιν έχει της προς τον κοινόν Δεσπότην ευνοίας. Δήλον γαρ ότι ο τους γενναίους άνδρας αποδεχόμενος, εν τοις ομοίοις καιροίς ουκ απολειφθήσεται της μιμήσεως. Μακάρισον γνησίως τον μαρτυρήσαντα, ίνα γένη μάρτυς τη προαιρέσει και εκβής χωρίς διωγμού, χωρίς

πυρός, χωρίς μαστίγων, τον αυτόν εκείνοις μισθόν ηξιωμένους. Ημίν δε ουχ ένα πρόκειται θαυμάζειν ουδέ δύο μόνους, ουδέ μέχρι δεκάδος, ο αριθμός πρόεισι των μακαριζομένων αλλά τεσσαράκοντα άνδρας ως μίαν ψυχήν εν διηρημένοις σώμασιν έχοντας, εν μια συμπνοία και ομονοία της πίστεως, μίαν και την προς τα δεινά καρτερίαν, και την υπέρ της αληθείας ένστασιν υπεδείξαντο. Πάντες παραπλήσιοι αλλήλοις, ίσοι την γνώμην, ίσοι την άθλησιν. Διο και ομοτίμων των στεφάνων της δόξης καταξιώθησαν. Τις αν ουν εφίκοιτο λόγος της τούτων αξίας; Ουδέ τεσσαράκοντα γλώσσαι εξήρκεσαν αν τοσοούτων ανδρών ανυμνήσαι. Καίτοι ει εις ην ο θαυμαζόμενος την γε των ημετέρων λόγων δύναμιν εξήρκει καταπαλαίσαι, μη ότι πλήθος τοσοούτον, φάλαγξ στρατιωτική, σύστημα δυσκαταγώνιστον, ομοίως εν τε πολέμοις αήττητον, και εν επαίνοις απρόσιτον».

Και αλλαχού πάλιν ο ίδιος περί της τιμής προς τα άγια λείψανα λέγει:

«Και ότε μεν Ιουδαϊκώς απέθνησκον οι άνθρωποι, βδελυκτά ην τα θνησιμαία· ότε δε υπέρ Χριστού ο θάνατος, τίμια τα λείψανα των οσίων αυτού... νυν δε ο ασάμενος οστέου μάρτυρος, λαμβάνει τινά μετουσίαν αγιασμού εκ της του σώματος παρεδρευούσης χάριτος. Τίμιος γαρ εναντίον Κυρίου ο θάνατος των οσίων αυτού».

Ομοίως και ο Ιερός Χρυσόστομος τα αυτά λέγει περί αγίων λειψάνων ώδε:

«... ει γαρ νεκροίς σώμασι και διαλυθείσιν εις κόνιν μείζονα των ζώντων απάντων δύναμιν ο Θεός εχαρίσατο, πολλώ μάλλον ζωήν αυτοίς χαριείται βελτίω της προτέρας και μακαριωτέραν κατά τον των στεφάνων καιρόν».

Και αύθις ο αυτός Χρυσορρήμων Πατήρ: «Εμερίσατο ο Θεός προς ημάς τους μάρτυρας· τας ψυχάς λαβών αυτός, τα σώματα ημίν έδωκεν, ίνα έχωμεν υπόμνησιν αρετής διηνεκούς τα άγια τούτων οστέα».

Ομοίως και ο Ιερός Ισίδωρος γράφων προς Ιέρακα περί λειψάνων λέγει:

«Ει σκανδαλίζη επί τη κόνει των μαρτυρικών σωμάτων παρ ήμῶν τιμωμένη δια την περί τον Θεόν αυτών αγάπην και ένστασιν, ερώτησον τους εξ αυτών λαμβάνοντας τας ίάσεις και μάθε πόσοις πάθεσι θεραπείαν χαρίζονται. Και ου μόνον ου σκώψεις το γινόμενον, αλλά και ζηλώσεις το ποθούμενον».

Ο Φιλοστόργιος εν τω Ζ΄ βιβλίω 4 της Εκκλησιαστικής αυτού ιστορίας ιστορεί, ότι επί Ιουλιανού εν Παλαιστίνη οι ασεβείς εξαγαγόντες των θηκών τα του προφήτου Ελισσαίου και του Βαπτιστού Ιωάννου και συγκαταμίξαντες ζώνων οστοίς αλόγων όμου προς κόνιν κατέκαυσαν και εις τον αέρα διεσπείραντο. Τούτο δε έπραττον «Των ελληνιστών τα ατοπώτατα κατά των Χριστιανών πανταχού παλαμωμένων».

Εκ της διηγήσεως ταύτης δείκνυται, ότι οι Χριστιανοί από των πρώτων ήδη αιώνων ετίμων τα άγια λείψανα των προφητών, οι δε Ελληνισταί τα αποπώτατα κατ' αὐτῶν εργαζόμενοι προς θλίψιν αὐτῶν την ιστορηθείσαν ανουσιουργίαν ειργάσαντο.

Η μαρτυρία αυτή του ιστορικού Φιλοστοργίου, φρονούμεν ότι ουχί μικρόν υποστηρίζει την υποστηριζομένην αλήθειαν, ότι οι Χριστιανοί από των πρώτων ήδη αιώνων ετίμων τα άγια λείψανα των Προφητών, των Αποστόλων και πάντων των αγίων των υπό του Θεού μαρτυρηθέντων και δοξασθέντων.

Ο δε Νικηφόρος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προς Λέοντα Πάπαν Ρώμης γράφων, λέγει τα εξής: «Προσκυνώ και περιπτύσσομαι τα σεβάσμια των αγίων λείψανα, ως ιατρειόν ψυχικῶν τε και σωματικῶν παθημάτων τυγχάνοντα».

Και Φώτιος εν επιστολή Ι', σελ. 17, λέγει: «Και ναούς αγίων, και τάφους και λείψανα πιστοίς βρύοντα ιάσεις πιστῶς προσκυνούμεν, τον αυτούς δοξάσαντα Χριστόν τον Θεόν ημών μεγαλύνοντες και ανευφημούντες».

Ότι ο σεβασμός προς τα άγια λείψανα εξεδηλώθη από των πρώτων της Εκκλησίας αιώνων μαρτυρεί η περισυλλογή των αγίων λειψάνων του ιερομάρτυρος Ιγνατίου, η αρχαιοτάτη περί των αγίων λειψάνων μαρτυρία. Εκείνο δε όπερ μαρτυρείται περί των αγίων λειψάνων του ιερομάρτυρος Ιγνατίου του Αποστολικού Πατρός, τούτο πάντως εγένετο και περί των αγίων λειψάνων των Αγίων Αποστόλων, ων μέχρι σήμερον περισώζονται άγια λείψανα υπό της Εκκλησίας μεμαρτυρημένα, και των μαθητῶν αὐτῶν και πάντων των αγίων μαρτύρων του Χριστού και οσίων και δικαίων των υπό του Κυρίου δεδοξαμένων. Ο σεβασμός προς τα άγια λείψανα ου μόνον δεν είναι πράξις απρεπής, αλλά μάλλον ιερά και αληθούς ευσεβείας προϊόν, ως έκφρασις της πλημμυρούσης την καρδίαν των πιστῶν αγάπης και ευλαβείας προς τους αγίους μάρτυρας και οσίους, ων ο βίος πρόκειται αυτοίς αίδιον παράδειγμα εξεγείρον τον ζήλον προς μίμησιν και επαυξάνον την ευλάβειαν και την πίστιν.

Ο Ευσέβιος εν τη Εκκλησιαστική αυτού ιστορία εν βιβλ. δ' κεφ. 15 ιστορών τα του μαρτυρίου του Αγίου ιερομάρτυρος Πολυκάρπου, αναφέρει τα εξής περί των λειψάνων του Αγίου ιερομάρτυρος:

«Τούτον μεν γαρ (τον Κύριον Ιησούν Χριστόν) Υιόν του Θεού, προσκυνούμεν τους μάρτυρας ως μαθητάς του Κυρίου και μιμητάς αγαπώμεν αξίως ένεκα ευνοίας ανυπερβλήτου της εις τον ίδιον βασιλέα και διδάσκαλον· ων γένοιτο και ημάς συγκοινωνούς και συμμαθητάς γενέσθαι. Ιδών ουν ο Εκατοντάρχης την των Ιουδαίων γενομένην φιλονικίαν, θεις αυτόν εν μέσω, ως έθος αυτοίς έκαυσεν.

Ουτός τε ημείς ύστερον ανελόμενοι τα τιμιώτερα λίθων πολυτελών και δοκιμώτερα υπέρ χρυσίον άστα αυτού, απεθέμεθα όπου και ακόλουθον ην (εν τω Ναώ), ένθα ως δυνατόν ημίν συναγομένοι εν αγαλλιάσει και χαρά, παρέξει ο Κύριος επιτελείν την του μαρτυρίου αυτού γενέθλιον ημέραν, εις τε την των προηθληκότων μνήμην και των μελλόντων άσκησίν τε και ετοιμασίαν».

Ο Ευσέβιος ιστορεί προσέτι και τα εξής περί της τιμής των αγίων μαρτύρων επί του Μεγάλου Κωνσταντίνου:

«Την δε γ' επώνυμον αυτού πόλιν εξόχω τιμή γεραίρων, ευκτηρίοις πλοίοισιν εφαίδρυνε, μαρτυρίοις (ναοίς) τε μεγίστοις, και περιφανεστάτοις οίκοις· τοις μεν προ του άστεως, τοις δε εν αυτώ τυγχάνουσι, δι' ών ομού και τας των μαρτύρων μνήμας ετίμα, και την αυτού πόλιν τω των μαρτύρων καθιέρου Θεώ.» (Εκκλ. Ιστ. εν τω βίω Κωνσταντίνου. Βιβλ. ΙΙΙ κεφ. ΜΗ').

Ο δε Σωζόμενος (βιβλ. γ' κεφ. ιδ') λέγει περί του τάφου του θεσπεσίου Ιλαρίωνος τα εξής θαυμάσια δι' ών μαρτυρείται, ότι ου μόνον τα των αγίων λείψανα, αλλά και οι τάφοι και οι πρότερον τοιούτοι κενωθέντες θεραπείας παρέχουσι.

«Διέπρεπε δε τότε Ιλαρίων ο θεσπέσιος... επί τοσούτον δε θεοφιλής εγένετο, ως έτι και νυν επί τω αυτώ τάφω πολλούς ίάσθαι κάμνοντας και δαιμονώντας, και τόγε παραδοξότατον, παρά τε Κυπρίοις, ου πρότερον ετάφη, και παρά Παλαιστινίοις, παρ οίς εστι νυν, συμβάν γαρ αυτόν εν Κύπρω διατρίβοντα τελευτήσαι, προς των επιχωρίων εκηδεύθη, και εν πολλή τιμή και θεραπεία παρ αυτοίς ην. Μετά δε ταύτα Ησύχας, ος ευδοκιμώτατος εγένετο των αυτού μαθητών, κλέψας το λείψανον, διεκόμισεν εις Παλαιστίνην και εν τω ιδίω Μοναστηρίω έθαψεν».

Ο θείος Χρυσόστομος εν τη προς Κορινθ. Βα επιστολή, ομιλία 26, λέγει τα εξής περί της δόξης των αγίων και των αγίων λειψάνων αυτών:

«Τα δε οστά των αγίων ου ταύτην έχει την εξουσίαν την οικτράν και ταπεινήν την των αρχόντων, του λύειν και δεσμείν τους ανθρώπους, αλλ' εκείνην την πολλώ μείζονα· δαίμονας γαρ παρίστησι και βασανίζει και των δεσμών εκείνων των πικροτάτων απολύει τους δεδεμένους... του δαίμονος ου φέροντος την θαυμαστήν δύναμιν εκείνην. Και οι τα σώματα φέροντες των ασωμάτων κρατούσι δυνάμεων η κόνις και τα οστά και η τέφρα τας αοράτους εκείνας διαξάνει φύσεις. Δια τούτο υπέρ μεν του βασιλικάς ιδείν αυλάς ουδείς αν ποτε αποδημήσειε· βασιλείς δε πολλοί πολλάκις αποδεδημήκασι ταύτης ένεκεν της θεωρίας. Της γαρ μελλούσης κρίσεως ίχνη και σύμβολα τα μαρτύρια των αγίων (οι ναοί επ' όνόματι αυτών ανεγηγεργμένοι) παρέχεται δαιμόνων μαστιζομένων, ανθρώπων κολαζομένων και

ελευθερουμένων. Είδες των αγίων την δύναμιν και τετελευτηκότων; κτλ.».

Η Ζ΄ αγία οικουμενική Σύνοδος περί αγίων λειψάνων λέγει εν τω Ζ΄ κανόνι τα εξής:

«Τη ουν ασεβεί αιρέσει των χριστιανοκατηγόρων και άλλα ασεβήματα συνηκολούθησαν. Ὡσπερ γαρ την των σεπτών εικόνων αφείλοντο όψιν εκ της εκκλησίας, και έτερα έθη παραλελοίπασιν, α χρη ανανεωθήναι και κατά την έγγραφον και άγραφον θεσμοθεσίαν ούτω κρατείν. Όσοι ουν σεπτοί ναοί καθιερώθησαν εκτός αγίων λειψάνων μαρτύρων, ορίζομεν εν αυτοίς κατάθεσιν γίνεσθαι λειψάνων μετά της συνήθους ευχής. Ο δε άνευ αγίων λειψάνων καθιερών ναόν, καθαιρείσθω, ως παραβεβηκώς τας εκκλησιαστικάς παραδόσεις».

Ο δε Ιστορικός Σωκράτης βιβλ. γ΄ κεφ. 18 λέγει τα εξής περί της δυνάμεως των μαρτυρικών λειψάνων:

«Τα γαρ κατά την Αντιόχειαν ιερά των Ελλήνων ανοιγήναι κελεύσας (ο Ιουλιανός), χρησμόν λαβείν παρά του εν Δάφνη Απόλλωνος έσπευδεν ως δε ο ενοικών τω Ιερώ δαίμων τον γείτονα δεδοικώς, λέγω δη Βαβύλαν τον μάρτυρα, ουκ απεκρίνατο· πλησίον γαρ ην η σορός, η το σώμα του μάρτυρος, κρύπτουσα· γνους την αιτίαν ο βασιλεύς, την σορόν τάχος κελεύει μετοικίζεσθαι. Τούτο μαθόντες οι κατά την Αντιόχειαν χριστιανοί, άμα γυναιξί και νέα ηλικία χάιροντες και ψαλμωδούντες, από της Δάφνης επί την πόλιν μετέφερον την σορόν.»

Κύριλλος δε ο Ιεροσολύμων εν κατηχήσει ιη΄ λέγει περί αγίων λειψάνων τάδε:

«Και τον Ελισσαίον τον δις εγείραντα, εν τε τω ζην και μετά το τελευτήσαι αυτόν· ζων μεν γαρ ενήργησε την ανάστασιν, δια της αυτού ψυχής, ίνα δε μη μόνον τιμηθώσι των δικαίων αι ψυχαί, πιστευθή δε ότι και έγκειται εν τοις των Δικαίων σώμασι δύναμις, ο ριφθείς εν τω μνημείω του Ελισσαίου νεκρός, του νεκρού σώματος του προφήτου εφαψάμενος, εζωοποιήθη, και το σώμα του προφήτου το νεκρόν απετέλεσε ψυχής έργον και το τελευτήσαν και κείμενον, ζωήν παρέσχε τω τελευτήσαντι, και παράσχον την ζωήν, αυτό ομοίως έμεινεν εν νεκροίς. Διατί; ίνα μη εξαναστάντος του Ελισσαίου, τη ψυχή μόνη προσγραφή το πράγμα, δειχθή δε ότι και ψυχής μη παρούσης, έγκειται τις δύναμις τω των αγίων σώματι, δια την εν τοσοούτοις έτεσιν ενοικήσασαν εν αυτώ δικαίαν ψυχήν, ης υπηρέτημα γέγονε. Και μη απιστώμεν νήπιοι, ως μη γεγεννημένου τούτου. Ει γαρ σουδάρια και σημικίνθια τα έξωθεν όντα, των σωμάτων απτόμενα των νοσούντων, ήγειρε τους ασθενείς, πόσω μάλλον αυτό το σώμα του προφήτου ήγειρε τον νεκρόν»;

Και Μητροφάνης δε ο Κριτόπουλος εν Κεφ. ις΄ της εαυτού ομολογίας λέγει περί των αγίων λειψάνων τα εξής:

«Την αυτήν δε τιμήν απονέμει η Εκκλησία και τοις αγίοις λειψάνοις ει μόνον αληθή και ανόθευτα είη. Πολλάι γαρ πανουργίαι και καπηλίας επενοήθησαν περί ταύτα, ως συμβαίνει τον αυτόν άγιον, ου τα λείψανα ονομάζουσι τρικέφαλον, και τετρακέφαλον είναι τοσαυτόχειρα δε και τοσαυτόποδα. Πολλαχού γαρ δεικνύουσι τα αυτά μέλη του αυτού αγίου, όπερ ως άτοπον και καπηλευτικόν η Εκκλησία μισεί και αποτρέπεται».

Περί δε της οφειλομένης τοις όντως αγίοις λειψάνοις τιμής τον δε τον λόγον αποδίδωσιν:

«Επειδή οι Εθνικοί οι διώκται των Χριστιανών επονείδιστον και εφύβριστον ηγούντο τον υπέρ Χριστού θάνατον, ο Θεός και Πατήρ του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού τίμιον και ένδοξον θέλων αποδείξει τον τοιούτον τρισόλβιον θάνατον, άτε δη υπέρ του Μονογενούς αυτού γενόμενον, επέθηκε τοις λειψάνοις των υπέρ εκείνου θανόντων χάριν και δωρεάν του Παναγίου Πνεύματος, όπερ η Εκκλησία καταμαθούσα προθύμως απεδέξατο και τοις μετέπειτα παρέδωκεν. Ότι δε αληθώς χάρις του Παναγίου Πνεύματος προσετέθη τοις αγίοις λειψάνοις μαρτυρούσι πολλοί των της αρχαιοτάτης Εκκλησίας συγγραφέων και σοφοί και άγιοι και τα δια των αγίων λειψάνων γενόμενα θαύματα· οία διαμονών φυγαί και ποικίλων νόσων θεραπεία, ων τους τόπους καιρού διδόντως δυνάμεθα παραστήσαι, ει και νυν δια το κατεπείγον της ώρας παρατρέχω».

Περί της τιμής των αγίων μαρτύρων η αγία εν Λαοδικεία Σύνοδος εν τω ΝΑ΄ κανόνι λέγει:

«Ότι ου δει εν τη τεσσαρακοστή μαρτύρων γενέθλια επιτελείν, αλλά των αγίων μαρτύρων μνήμας ποιείν εν τοις Σαββάτοις και ταις Κυριακαίς»· η απαγόρευσις δε αυτή διετάχθη ως λέγει ο Βαλσάμων, ως όντων των γενεθλίων των μαρτύρων χαροποιών και πανηγύρεων προξένων, εξ ου δηλούται, ότι πανάρχαιον το τιμάν τους αγίους μάρτυρας και πανηγυρίζειν κατά την μνήμην της ημέρας των γενεθλίων ήτοι του μαρτυρίου του αγίου μάρτυρος. Τούτο δε μαρτυρείται και υπό του Τερτυλλιανού και του αγίου Κυπριανού. Ούτος ο Τερτυλλιανός (de corona, c.3) λέγει! «μνήμας υπέρ των κεκοιμημένων ετησίους ποιούμεν». Ήκμασε δε ο Τερτυλλιανός κατά το 160 — 245. Επίσης και ο άγιος Κυπριανός εν επιστολή λδ΄ λέγει: «θυσίας υπέρ αυτών (των μαρτύρων) προσφέρομεν πάντοτε, και μνήμας επιτελούμεν κατά την ημέραν της αθλήσεως του μάρτυρος, και ετησίους πανηγυρίζομεν μνήμας». Ο Κυπριανός δε εμαρτύρησε κατά το 258.

Πανάρχαιον λοιπόν αποφαίνεται εκ πάντων τούτων το έθος της χριστιανικής Εκκλησίας της τιμής και του σεβασμού προς τους αγίους και προς τα άγια αυτών

λείψανα.

Το αδιάφθορο λείψανο της Αγίας Θεοδώρας, της Αυγούστας.

“...η θήκη, θεόστεπτε, των σων αγίων λειψάνων, πλήρης ούσα χάριτος, καταφλέγει δαίμονας...”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β´

Περί της προς τον Θεόν πρεσβείας των αγίων.

Η έννοια της Εκκλησίας κατά το ορθόδοξον φρόνημα ενέχει το περί πρεσβείας των αγίων δόγμα, όπερ ην καθολικόν παρ άπάση τη Εκκλησία των πρώτων αιώνων και εθεωρήθη ανέκαθεν ως αλήθεια αναμφήριστος και επρεσβεύθη ως τοιούτον καθ όλους τους αιώνας.

Εν τη εννοία της Εκκλησίας ως σώματος Χριστού παραλαμβάνονται πάντες οι εν τη πίστει αναγεννηθέντες ζώντες και τεθνεώτες και γενόμενοι σώμα Χριστού.

Εν τη εννοία της Εκκλησίας περιλαμβάνονται πλην των εις Χριστόν πιστευσάντων και πάντες οι προ του Νόμου και εν τω Νόμω αποθανόντες δίκαιοι οι απεκδεχόμενοι σωτηρίαν δια του Υιού της επαγγελίας, δια του υιού του ανθρώπου, του αναμενομένου Σωτήρως κόσμου. Κατά την έννοιαν ταύτην την αποδιδομένην τη Εκκλησία, η Εκκλησία περιλαμβάνει ως μέλη εαυτής και θεωρεί ως μέλη Χριστού και πάντας τους από Αδάμ δικαίους τους εις Χριστόν πιστεύσαντας προς της ελεύσεως αυτού.

Η Εκκλησία του Χριστού διακρίνεται εις στρατευομένην και θριαμβεύουσαν, και

στρατευομένην μεν λέγομεν την επί γης υπέρ του έργου του λόγου του Θεού στρατευομένην και αγωνιζομένην κατά των υπεναντίων δυνάμεων της απωλείας· θριαμβεύουσαν δε την εν ουρανώ αυλιζομένην, την αγωνισθείσαν και θριαμβεύσασαν και εν δόξη προς τον αγωνοθέτην Χριστόν απελθούσαν.

Αι Εκκλησίου αΰται, η τε εν ουρανώ και η επί γης, εισίν η μία αδιαίρετος του Χριστού Εκκλησία, η νύμφη του Χριστού. Ταύτης της Εκκλησίας κεφαλή εστιν ο Χριστός, όστις συγκροτεί εις εν σώμα την τε εν ουρανώ και την επί γης Εκκλησίαν.

Κατά την ορθόδοξον άρα έννοιαν την διδομένην τη Εκκλησία οι εν Κυρίω αποθνήσκοντες ως άγια της Εκκλησίας μέλη, ως μέλη του σώματος του Χριστού, ευρίσκονται εν αδιαρρήκτω μετά της Εκκλησίας ενότητι. Ως μέλη της Εκκλησίας ευρίσκονται εν συναισθήσει των λειτουργιών της Εκκλησίας και συναινούσι και συνδοξάζουσι μετά της όλης Εκκλησίας τον Σωτήρα και δέονται υπέρ της στρατευομένης Εκκλησίας και των εν ασθενεία ψυχική η σωματική μελών αυτής, των μήπω τετελειωμένων εν τη αρετή, και βοηθούσι τη θεία επινεύσει τοις δεομένοις αυτών.

Αι δεήσεις της θριαμβευούσης Εκκλησίας ενούνται ταις ευχαίς της στρατευομένης Εκκλησίας και ουρανός και γη δοξάζει τον Κύριον και δέεται υπέρ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας.

Η Ορθόδοξος Εκκλησία αδυνατεί να νοήση διάσπασιν και χωρισμόν των εαυτής μελών, των τε ζώντων και τεθνεώτων, διότι αδυνατεί να νοήση μέλη Χριστού χωρισθέντα της Εκκλησίας, του σώματος του Χριστού, μετά θάνατον και κατασταθέντα νεκρά και αναίσθητα. Η Εκκλησία αδυνατεί να εννοήση τοιούτον χωρισμόν μετά την μετά του Κυρίου ένωσιν αδυνατεί να εννοήση μέλη αυτής λαβόντα την εν Χριστώ ζωήν και μη έχοντα πλέον αυτήν αδυνατεί να εννοήση μέλη άνευ νοήσεως, άνευ συναισθήσεως· τουναντίον η Εκκλησία πιστεύει κατά τας αγίας Γραφάς, ότι «άρτι βλέπομεν δι έσόπτρου εν αινίγματι, τότε δε πρόσωπον προς πρόσωπον άρτι γινώσκω εκ μέρους, τότε δε επιγνώσομαι καθώς και επεγνώσθην» (Α΄ Κορινθ. ιγ΄ 12-13.).

Η ορθόδοξος Εκκλησία πιστεύει ότι πάντες οι πιστοί, ζώντες και τεθνεώτες, ως μέλη Χριστού έχουσι ζωογονούσαν την ην έλαβον ζωήν του Χριστού και ότι αυτή εστιν αίδιος, ότι το πνεύμα του Χριστού ενοικεί εν αυτοίς και ότι μετά την διάλυσιν του χοϊκού σκήνους πλήρη έχουσιν την συναίσθησιν της ζωογονούσης αυτούς ζωής του Χριστού και τέλειον τον φωτισμόν της γνώσεως (Β΄ Κορινθ. δ΄ 8—15 και ε΄ 1—10) και γινώσκουσι τα εν τη Εκκλησία συμβαίνοντα και επικαλούμενοι υπό των στρατευομένων μελών της Εκκλησίας και υπ αύτῆς της Εκκλησίας παρέχουσι θεία ευδοκία την εαυτών αντίληψιν και βοήθειαν τοις

επικαλούμενοι δια την παρρησίαν ην έχουσι προς τον Κύριον και Σωτήρα ημών Ιησούν Χριστόν.

Κατά την δοξασίαν λοιπόν ταύτην της Εκκλησίας σφάλλονται μεγάλως και ελέγχονται αγνοούντες το πνεύμα της του Χριστού Εκκλησίας οι φρονούντες ότι οι προς τον Κύριον εκδημήσαντες άγιοι αγνοούσι τα καθ ήμᾶς. Την αλήθειαν του ορθοδόξου δόγματος περί της πρεσβείας των αγίων και επομένως της τελείας των καθ ήμᾶς γνώσεως των αγίων κυρούσί ου μόνον τα ειρημένα αλλά και ρητή του Ευαγγελίου μαρτυρία, ήτις κυροί ταύτην και βέβαιοι ως ορθόδοξον.

Ο Κύριος λέγει εν τω Ιερῷ Ευαγγελίῳ «επί ενί αμαρτωλώ, μετανοούντι χαρά έσται εν ουρανῷ» (Λουκ. ιε´ 8). Ποίοι χαίρουσιν εν ουρανῷ; μόνον οι Άγγελοι! αλλ εάν οι Άγγελοι χαίρωσι, διατί ουχί και οι άγιοι οι ως άγγελοι Θεού παριστάμενοι τω Σωτήρι Χριστώ, οι υπό του φωτός της γνώσεως φωτισθέντες; Εάν οι άγιοι αγνώσι τα καθ ήμᾶς, πόθεν οι άγγελοι επίστανται ταύτα; Ει δε τω θείῳ φωτισμῷ φωτιζόμενοι οι άγγελοι γινώσκουσι, διατί τοις αγίοις τοις έχουσι τον θείον φωτισμόν αρνούμεθα τούτο; Ὡστε οι χαίροντες εν Ουρανῷ εἰσιν οι τε άγγελοι και οι άγιοι. Ὡστε και οι άγγελοι και οι άγιοι οι εν ουρανῷ επίστανται τα καθ ήμᾶς.

Επίσης ο Σωτήρ λέγει προς τους Ιουδαίους, ότι «Αβραάμ ο πατήρ υμών ηγαλλιάσατο, ίνα ίδη την ημέραν την εμήν και είδε και εχάρη» (Ιωάν. η´ 56)· ότι ενταύθα σαφώς περί της γνώσεως λέγει του Αβραάμ, και επομένως και όλων των αγίων, δήλον. Εν τοις προς Εβραίους ια´ 13 λέγει περί του Αβραάμ, και Ισαάκ και Ιακώβ ότι «κατά πίστιν απέθανον πάντες μη κομισάμενοι τας επαγγελίας, αλλά πόρρωθεν αυτάς ιδόντες και ασπασάμενοι κτλ.». Ὡστε το «είδε και εχάρη» δηλοί την γνώσιν, ην έλαβεν ο Αβραάμ και την χαράν, ην ησθάνθη ιδών την επαγγελίαν την γενομένην αυτώ περί της ελεύσεως του Σωτήρος εκ του σπέρματος αυτού το κατά σάρκα πληρωθείσαν.

Εἰς την υπό Γ. Κωνσταντίνου ερμηνείαν του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου αναγινώσκομεν ταύτα: «Εχάρη δε Αβραάμ εν Ουρανοίς ιδών την πραγματοποίησιν των επαγγελιών κατά την έλευσιν του Χριστού δια της χάριτος του οποίου ο ταλαίπωρος Λάζαρος εύρεν ανάπαυσιν εν τοις κόλποις αυτού». Ὡστε οι άγιοι γινώσκουσι τα καθ ήμᾶς.

Επίσης εκ της παραβολής του Σωτήρας περί του πλουσίου και του πτωχού Λαζάρου μανθάνομεν αυθεντικῶς, ότι ο Αβραάμ εγίνωσκεν τελείως ου μόνον τα περί της καταστάσεως εκάστου εν τω κόσμῳ, αλλά και την ιστορίαν αυτήν του Ιουδαϊκού έθνους, και ότι Μωσέα έσχον και προφήτας και νόμον και διδασκαλίαν κτλ. ως δηλούται εκ της απαντήσεως του Αβραάμ προς τον πλούσιον: «Εἰ Μωσέως και των προφητῶν ουκ ακούουσιν ουδ εάν τις εκ νεκρῶν αναστή πεισθήσονται»

(Λουκ. ις´ 25—31).

Εν τη παλαιά Αγία Γραφή εν Β´ βιβλίω των Μακκαβαίων (κεφ. ιε´ στιχ. 1-16) σαφώς και απεριφράστως αναφέρεται η των καθ' ἡμᾶς γνώσις τοις αποιχομένοις δικαίοις και η δέησις αυτών υπέρ των επιζώντων αδελφών αυτών. Εν τοις ειρημένοις στίχοις αναφέρεται ο Ιερεμίας ευχόμενος υπέρ του λαού των Ιουδαίων και Ονίας ο γενόμενος Αρχιερεύς ανήρ καλός και αγαθός επίσης ευχόμενος υπέρ του λαού και καθ' ὕπαρ τούτο τω Ιούδα τω Μακκαβαίω αποκαλύψας. Οι την πρεσβείαν των αγίων αποκρούοντες αδυνατούσι να αποκρούσωσι και την μαρτυρίαν ταύτην διότι και μετά την απόκρουσιν αυτών μένει η μαρτυρία των Ιουδαίων των πιστευσάντων τω Ιούδα· διότι επίστευσαν τοις λόγοις και έτι πιστεύουσιν αυτοίς. Εάν οι Ιουδαίοι δεν επίστευον εξ ιεράς παραδόσεως εις την εμφάνειαν των αγίων, ο Ιούδας δεν ήθελε γίνη πιστευτός ως εναντία προς τα δεδομένα αυτοίς φθεγγόμενος.

Η μαρτυρία αυτή τότε μόνον δύναται να παύση έχουσα ισχύν, εάν τα βιβλία των Μακκαβαίων απορριφθώσιν ως εστερημένα ιστορικής αληθείας, αλλά τούτο είναι αδύνατον, διότι η ιστορική αξία των βιβλίων μαρτυρείται υπό της πολιτικής ιστορίας.

Οι τας πρεσβείας των μεταστάντων αγίων αποκρούοντες, αποκρούουσι και τας πρεσβείας των επιζώντων αγίων και αυτής της Εκκλησίας υπέρ των δεομένων της παρακλήσεως αυτών δια την προς τον Θεόν παρρησίαν ην έχουσι· διότι αποκρούουσι πάσαν μεσιτείαν και φρονούσι το τοιούτον ως εναντιούμενον τη Γραφή. Ημείς προς βεβαίωσιν του Ορθοδόξου φρονήματος θέλομεν προσαγάγει μαρτυρίας εκ τε της Παλαιάς και της Κ. Διαθήκης.

α) Μαρτυρία» εκ της Παλαιάς Διαθήκης.

Το δόγμα περί της πρεσβείας των αγίων μαρτυρείτε πρώτον εκ της Παλαιάς Διαθήκης. Εν αυτή ιστορείται ότι ο Αβραάμ εδεήθη του Θεού υπέρ του Αβιμέλεχ· «προσηύξατο δε Αβραάμ προς τον Θεόν, και ιάσατο ο Θεός τον Αβιμέλεχ και την γυναίκα αυτού και τας παιδίσκας αυτού και έτεκον» (Γεν. κ' 17)· και ο Μωϋσής υπέρ του Φαραώ: «Και εξήλθε ο Μωϋσής από Φαραώ, και ηύξατο προς τον Θεόν εποίησε δε Κύριος καθάπερ είπε Μωϋσής, και περιείλε την κυνόμυϊαν από Φαραώ και των θεραπόντων αυτού και του λαού και ου κατελείφθη ουδέ μία.» (Έξοδ. η' 28-31, Έξοδ, λβ' 11-14). Επίσης υπέρ του λαού των Ιουδαίων: «και ηύξατο Μωϋσής και εκόπασε το πυρ» (Αριθ. ια' 2) και υπέρ του Ααρών (Δευτερ. θ' 12, 20), και προσέτι Σαμουήλ υπέρ του Ισραήλ: «και εβόησε Σαμουήλ προς Κύριον και επήκουσεν αυτού ο Κύριος» (Α' Βασιλ. ζ' 8-9 και Α' Βασιλ. ια' 19-23, Γ' Βασιλ. ιγ' 1-7, Α' Βασιλ. ιβ' 23).

Εν τω Βιβλίω του Ιώβ ο Κύριος λέγει προς Ελιφάζ τον Θαιμανίτην: «ήμαρτες συ, και οι δύο φίλοι σου· ου γαρ ελαλήσατε ενώπιόν μου αληθές ουδέν, ώσπερ ο θεράπων μου Ιώβ. Νυν δε λάβετε επτά μόσχους και επτά κριους και πορεύθητε προς τον θεράποντά μου Ιώβ και ποιήσει κάρπωσιν υπέρ υμών. Ιώβ δε ο θεράπων μου εύξεται υπέρ υμών, ότι ει μη προσώπων αυτού λήψομαι, ειμή γαρ δι αυτόν απώλεσα αν ημάς... και εποίησαν καθώς συνέταξεν αυτοίς ο Κύριος και έλυσε την αμαρτίαν αυτοίς δια Ιώβ» (Ιώβ. μβ' 7—9).

Οι αρχιερείς και οι ιερείς κατά την διάταξιν του Μωσαϊκού Νόμου ηύχοντο τω Θεώ υπέρ του λαού. Εν Λευιτικώ θ' 7 ο Μωϋσής λέγει τω Ααρών: «πρόσελθε προς την θυσιαστήριον και ποιήσον το περί της αμαρτίας σου και το ολοκαύτωμά σου και εξίλασαι περί σεαυτού και του οίκου σου και ποιήσον τα δώρα του λαού, και εξίλασαι περί αυτών, καθάπερ εντειλάτο Κύριος κτλ.» Η επίκλησις εν τη προσευχή του Μανασσή, βασιλέως Ιούδα «Κύριε Παντοκράτορ, ο Θεός των Πατέρων ημών του Αβραάμ και Ισαάκ και Ιακώβ και του σπέρματος αυτών του δικαίου κτλ» είναι τύπος παρακλήσεως εν ω εμφανίζεται η των προπατόρων προς τον Θεόν πρεσβεία, διότι δι ουδένα έτερον λόγον μνημονεύει των προπατόρων και του σπέρματος αυτών του δικαίου η όπως προσαγάγη πρεσβευτάς υπέρ εαυτού τους ευαρεστήσαντας αυτώ και επικαλεσθή το έλεος αυτού όπερ εαυτού.

Επίσης εν τοις λόγοις του Ησαΐου προς τον Εζεκίαν, ευξάμενον τω Θεώ όπως μη αποθάνη ως ηγγέλθη αυτώ υπό του Ησαΐου, «τάδε λέγει Κύριος ο Θεός Δαυίδ του πατρός σου, ήκουσα της προσευχής σου και είδον τα δάκρυά σου· ιδού προστίθημι τον χρόνον σου έτη δεκαπέντε κτλ», εμφανίζεται γενομένη η χάρις και το έλεος χάριν Δαυίδ του πατρός αυτού, ούτινος φαίνεται του ονόματος εμνήσθη εν τη εαυτού προσευχή ο Εζεκίας (Ησαΐας ΛΗ' 1—7).

Επίσης και εν Βασιλ. Δ΄ κεφ. κ΄ 15 ο Εζεκίας επικαλούμενος τον Θεόν τον προσφωνεί Θεόν του Ισραήλ· η υπόμνησις δε του ονόματος εδήλου την πρεσβείαν του Ισραήλ, ήτοι του Ιακώβ και του σπέρματος αυτού του δικαίου.

Εν τη προσευχή του Βασιλέως Σολομώντος κατά τα εγκαίνια του Ναού του Θεού, ο Σολομών επικαλείται τον Θεόν, όπως επακούση αυτού δεομένου υπέρ του Ναού, και μνημονεύει των λόγων του Θεού προς Δαβίδ τον πατέρα αυτού λέγων: «και νυν, Κύριε, ο Θεός του Ισραήλ, φύλαξον τω παιδί σου τω Δαβίδ τω πατρί μου ο ελάλησας αυτώ λέγων κτλ.». Εν τη όλη προσευχή φαίνεται ο Σολομών παρακαλών τον Θεόν να μνησθή του Ισραήλ και του Δαβίδ και επακούση αυτού δεομένου.

Η επίκλησις αύτη φέρει τύπον πρεσβείας των αγίων των ευαρεστησάντων τω Θεώ. Τοιούτους τύπους προσευχών ευρίσκομεν και εν απάση τη Π. Διαθήκη. Εκ τούτων δε αποδεικνύεται, ότι εν τη Παλαιά Διαθήκη ομολογείται ότι οι δίκαιοι ζώντες και τεθνεώτες πρεσβεύουσι τω Θεώ.

β) Μαρτυρίαι εκ της Καινής Διαθήκης περί της πρεσβείας των αγίων

Εν τη Καινή Διαθήκη το εύχεσθαι υπέρ αλλήλων είναι εντολή του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού (Ματθ. ε΄ 44, Λουκ. ς΄ 27). Αυτός ο Κύριος έδειξεν υμίν υπόδειγμα ευχηθείς υπέρ των σταυρωτών αυτού (Λουκ. κγ΄ 34). Επίσης ο αρχιδιάκονος Στέφανος ηυχήθη υπέρ των λιθοβολησάντων αυτόν (Πραξ. ζ΄ 60). Και ο Παύλος τα αυτά διδάσκει προς τους Ρωμαίους (ιβ΄ 14)· επίσης και προς Κορινθίους (Α΄ δ΄ 13—15)· και ο Πέτρος εν τη αή΄ αυτού επιστολή (γ΄ 9) και ο Ιάκωβος (ε΄ 16)· και ο Ιωάννης εύχεται τω Γαίω ευδοδούσθαι περί πάντων καθώς ευδοδούται αυτού η ψυχή (Γη 2)· και καθόλου ειπείν το διαπνέον εν τη Γραφή πνεύμα είναι το υπέρ αλλήλων εύχεσθαι τω Θεώ. Ο ευχόμενος υπέρ ετέρου μεσιτεύει μεταξύ του Θεού και του υπέρ ου γίνεται η μεσιτεία, ώστε πας ο ευχόμενος υπέρ ετέρου μεσιτεύει υπέρ ετέρου και τελεί έργον του μεσίτου.

Η Εκκλησία έλαβεν εντολήν και το παράδειγμα παρά των Αποστόλων να εύχεται όπερ του σύμπαντος κόσμου και μεσιτεύει προς τον Χριστόν υπέρ του κόσμου. Η Εκκλησία εν ταις προς τον Θεόν αυτής δεήσεσιν εύχεται προς το γενέσθαι τον Κύριον ευίλατον ταις δεήσεσιν αυτής και επακούσαι των δεήσεων αυτής, προσάγει δε τας των αγίων πρεσβείας και της Θεομήτορος πεποιθυία επί τη παρρησία αυτών προς τον Κύριον και τη προς την Εκκλησίαν του Χριστού την στρατευομένην αδιαλείπτω και αμειώτω αγάπη αυτών.

Η Εκκλησία επικαλουμένη τας πρεσβείας των αγίων πιστεύει, ότι οι άγιοι οι πρεσβεύσαντες ζώντες τω Κυρίω υπέρ της ειρήνης του κόσμου, της ευσταθείας των αγίων του Χριστού Εκκλησιών κτλ. δεν διαλείπουσι τούτο πράττοντες και εν

τη ουρανίω του Χριστού Εκκλησία τη θριαμβευούση, και εισακούουσι των δεήσεων ημών επικαλουμένων αυτούς, και εύχονται προς τον Κύριον, και γίνονται φορείς της χάριτος και του ελέους του Κυρίου.

Περί πρεσβείας των αγίων ότι οι άγιοι οίδασι τα καθ' ημάς• Δ΄ Βασιλ. Ε΄ 26. Πράξεων Ε΄ 1—11 και ιβ΄ 5. Ιωανν. Η΄ 56. Διονύσιος ο Αρεοπαγ. Εκκλ. Ιεραρ. κεφ. 7, 3. Αναστασίου Σιναΐτου, ερωταποκρ. ς΄ Ωριγενης (Σ. ε. 186) Τομ. Α΄, Σελ. 269 εκδ. Παρισ. 1733. Ο Καισαρείας Ευσέβιος ο Παμφίλου (Σ. ε. 270) περί πρεσβείας των αγίων γράφει (Ευαγγ. Προπαρασκευή Βιβλ. ΙΓ. σελ. 663 της εν Κολωνία εκδόσεως του 1688 και η εν Γάγγρα της Παφλαγονίας Σύνοδος Σ. ε. 325) εν τω Κ΄ αυτής Κανόνι ορίζει...

Περί των προσευχών των αγίων σαφώς διαλαμβάνει η αποκάλυψις (Ιωάν. ε΄ 8). Εν ταις Πράξεσι δε των Αποστόλων ιστορείται, ότι η Εκκλησία προσηύξατο υπέρ του Πέτρου του τηρουμένου εν τη φυλακή: «ο μεν ουν Πέτρος ετηρείτο εν τη φυλακή• προσευχή δε ην εκτενής γινομένη υπό της Εκκλησίας προς τον Θεόν υπέρ αυτού» (Πραξ. ιβ΄ 5—7—12).

Ο δε Απόστολος Παύλος γράφει προς Ρωμαίους ότι αδιαλείπτως μνείαν αυτών ποιείται πάντοτε επί των προσευχών αυτού (Ρωμ. α΄ 9) και παρακαλεί αυτούς να συναγωνισθώσιν αυτώ εν ταις προσευχαίς υπέρ αυτού προς τον Θεόν, ίνα ρυσθή από των απειθούντων Ιουδαίων και η διακονία αυτού η εις Ιερουσαλήμ ευπρόσδεκτος τοις αγίοις γένηται κτλ. (Ρωμ. ιε΄ 30—31).

Ο Απόστολος Παύλος εν τη Βα΄ προς Κορινθίους Επιστολή λέγει ότι ερρύσθη εκ θανάτου και ρύσεται αυτόν ο Χριστός «συνυπουργούντων και υμών υπέρ ημών τη δεήσει, ίνα εκ πολλών προσώπων το εις ημάς χάρισμα δια πολλών ευχαριστηθή υπέρ ημών» (α΄, 19—11). Εν δε τη προς Εφεσίους ο Παύλος γράφει• «ου πάομαι ευχαρίστων υπέρ υμών μνείαν ποιούμενος επί των προσευχών μου» (α΄ 16), και παραγγέλλει αυτοίς λέγων: «δια πάσης προσευχής και δεήσεως προσευχόμενοι εν παντί καιρώ εν πνεύματι και εις αυτό τούτο αγρυπνούντες εν πάση προσκαρτερήσει και δεήσει περί πάντων των αγίων, και υπέρ εμού» (στ΄ 18—10).

Ο Απόστολος Παύλος το αυτό παραγγέλλει και εν απάσαις αυτού ταις επιστολαίς. Εν τη προς Φιλιπησίους γράφει: «Ευχαριστώ τω Θεώ μου επί πάση τη μνεία υμών πάντοτε» κτλ. (α΄ 3—4).

Εν τη προς Κολοσσαείς αναγγελεί, ότι πάντοτε υπέρ αυτών προσεύχεται (α΄ 3—4) και εντέλλεται αυτοίς να εύχονται και ούτοι υπέρ αυτού λέγων; «Τη προσευχή προσκαρτερείτε, γρηγορούντες εν αυτή εν ευχαριστία, προσευχόμενοι Άμα και

περί ημών» (δ´ 2—3).

Και προς Θεσσαλονικείς γράφει: «ευχαριστούμεν τω Θεώ πάντοτε περί πάντων υμών μνεΐαν ποιούμενοι επί των προσευχών ημών, αδιαλείπτως μνημονεύοντες υμών του έργου της πίστεως» κτλ, Α´ α´ 2—3)• εντέλλεται εν τέλει αυτοίς εύχεσθαι υπέρ αυτού λέγων: «αδελφοί προσεύχεσθαι περί ημών» (Ε´ 25), και εν τη δευτέρα αυτού επιστολή προς αυτούς γράφει: «Το λοιπόν αδελφοί προσεύχεσθε περί ημών» (Γ´ 1—2).

Εν δε τη Αη´ προς Τιμόθεον παρακαλεί λέγων: «Παρακαλώ ουν πρώτον πάντων ποιείσθαι δεήσεις, προσευχάς, εντεύξεις ευχαριστίας υπέρ πάντων ανθρώπων, υπέρ βασιλέων και πάντων των εν υπεροχή όντων, ίνα ήρεμον και ησύχιον βίον διάγωμεν εν πάση ευσεβεία και σεμνότητι. Τούτο γαρ καλόν και αποδεκτόν ενώπιον του Σωτήρος ημών Θεού» (Β´ 1—4).

Και εν τη Β´ προς Τιμόθεον γράφει «ότι αδιάλειπτον έχει περί αυτού μνεΐαν εν τη δεήσει αυτού νυκτός και ημέρας» (α´ 3), και εύχεται και υπέρ της ψυχής του κοιμηθέντος εν Κυρίω Ονησιφόρου λέγων «δωη αυτώ Κύριος ευρείν έλεος παρά Κυρίου εν εκείνη τη ημέρα». Τα αυτά γράφει και προς Φιλήμονα (α´ 4—22) και προς Εβραίους (ιγ´ 18).

Ο Απόστολος Ιάκωβος συνιστά τας υπέρ αλλήλων δεήσεις λέγων: «εύχεσθε υπέρ αλλήλων όπως ιαθήτε• πολύ γαρ ισχύει δεήσεις δικαίου ενεργούμενη»• ίνα δε υποδείξη αυτοίς την ισχύν της δεήσεως του δικαίου επιλέγει: «Ηλίας άνθρωπος ην ομοιοπαθής ημίν και προσευχή προσηύξατο του μη βρέξαι, και ουκ έβρεξεν επί της γης ενιαυτούς τρεις και μήνας εξ• και πάλιν προσηύξατο και ο ουρανός έδωκεν υετόν και η γη εβλάστησε τον καρπόν αυτής» (ε´ 16—18).

Ο δε Ιωάννης ο Θεολόγος εντέλλεται να ευχώμεθα και υπέρ των αμαρτανόντων αδελφών ημών λέγων: «εάν τις ίδη τον αδελφόν αυτού αμαρτάνοντα αμαρτίαν μη προς θάνατον, αιτήσει, και δώσει αυτώ ζωήν κτλ».

Εκ των μέχρι τούδε ειρημένων αποδεικνύεται

α) ότι το εύχεσθαι υπέρ αλλήλων είναι εντολή του Σωτήρος και των Αποστόλων,

β) ότι το τοιούτον είναι ευάρεστον τω Θεώ,

γ) ότι ο Θεός δέχεται τας υπέρ των αδελφών ημών δεήσεις,

δ) ότι εισακούει της αιτήσεως και δίδωσι ζωήν τοις αμαρτάνουσιν, ήτοι αφήσιν τα αμαρτήματα του μη προς θάνατον αμαρτήσαντος,

και ε) ότι πολύ ισχύει η δέησις δικαίου παρά τω Θεώ.

Οφείλομεν άρα εύχεσθαι υπέρ αλλήλων και επικαλείσθαι τας δεήσεις των δικαίων υπέρ ημών αμαρτανόντων, ως μεγάλην παρρησίαν προς τον Θεόν κεκτημένων των δικαίων, αφού μάλιστα οίδαμεν, ότι τούτό εστιν ευπρόσδεκτον τω Θεώ, και ότι ο Θεός επικαμπτόμενος ταις δεήσεσι των δικαίων συγχωρεί και τα μη προς θάνατον αμαρτήματα.

Ήδη ταύτα γινώσκοντες επιτρέπεται να αμφιβάλλωμεν, ότι οι υπέρ ημών πρεσβεύσαντες Άγιοι και δίκαιοι και μεταστάντες υπό του Κυρίου από της Εκκλησίας της στρατευομένης προς την θριαμβεύουσαν θέλουιν εύχεσθαι υπέρ ημών των στρατευομένων; Τοιαύτη αμφιβολία εκφράζει απιστίαν προς το δόγμα, ότι οι εν Κυρίω αποθνήσκοντες μεταβαίνουσι από του θανάτου εις την εν χώρα ζώντων, εν σκηναίς δικαίων, εν τη Βασιλεία των Ουρανών ει δε πιστεύομεν εις το δόγμα τούτο, οφείλομεν επίσης να πιστεύωμεν ότι οι άγιοι και οι δίκαιοι πρεσβεύουσιν υπέρ ημών και των δεήσεων ημών ενωτίζονται ως μέλη ενός και του αυτού σώματος της Εκκλησίας και δέονται υπέρ ημών και φορείς των θείων δωρεών ημίν γίνονται.

Οι προς ταύτα αντιφρονούντες λέγουσιν: «Εις μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων»• αλλ οι ταύτα λέγοντες προς ημάς οφείλουσι πρώτον προς τους διδάξαντας ημάς Αποστόλους να αποτείνωσι την ένστασιν εάν πεποίθασιν επί τη ορθότητι αυτής και φρονώσιν ότι αυτή ορθώς τίθεται• διότι ημείς επόμεθα, ως είδομεν, τη διδασκαλία των Αποστόλων, αλλά δυστυχώς ουκ ορθώς τίθεται, διότι η ένστασις αλλάσσει το θέμα της συζητήσεως και φέρει εις παράλογον συμπέρασμα.

Και πρώτον, η ένστασις δεν κείται προς το θέμα (περί της πρεσβείας των αγίων), διότι έτερον μεσιτεία Χριστού, του Λυτρωτού του ανθρωπίνου γένους, του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού του Υιού του Θεού προς τον εαυτού Πατέρα, και έτερον πρεσβεία η μεσιτεία των αγίων πάντων, της Θεοτόκου και των αγγέλων προς τον Σωτήρα Χριστόν.

Διότι το μεν «εις μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων» κηρύσσει τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν Σωτήρα και Λυτρωτήν του κόσμου και γνωρίζει πάσιν, ότι εις εστιν ο λυτρούμενος τους ανθρώπους εκ της καταδυναστείας του πονηρού, ότι οφείλομεν αυτώ πιστεύσαι και εν τω ονόματι αυτού βαπτισθήναι και λαβείν άφεσιν αμαρτιών, και ότι εκτός αυτού ουκ εστιν σωτηρία.

Προς ταύτα ουδείς αντιλέγει• ημείς ταύτα πιστεύομεν και ομολογούμεν. Το δε περί πρεσβείας των αγίων προς τον Σωτήρα Χριστόν δόγμα εκφράζει ταύτην

ακριβώς την πίστιν των πιστευσάντων προς τον Σωτήρα τον δοξάσαντα τους αγίους αυτού και επακούοντα των δεήσεων αυτών. Ωστε η ένστασις των διαμαρτυρομένων η μέχρι κόρου αφόρητου προβαλλομένη, «εις μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπου», δι ης ζητούσι να πείσωσιν ημάς μη αιτείσθαι τας πρεσβείας των αγίων, δεν κείται προς το συζητούμενον θέμα αλλ εκτός αυτού• διότι το προτεινόμενον είναι νέον θέμα, όπερ ουδείς αμφισβητεί, ως νέον δε θέμα και διάφορον προς το συζητούμενον ουδ όλως αιρεί η αναιρεί τιθέμενον την ημετέραν περί πρεσβείας των αγίων δοξασίαν διότι έτερον μεσιτεία Υιού προς Πατέρα, και έτερον μεσιτεία αγίων προς τον δοξάσαντα αυτούς Κύριον. Η ένστασις δεν φέρει εις ορθόν συμπέρασμα, διότι εκ της μείζονος προτάσεως• «εις μεσίτης μεταξύ Θεού και ανθρώπων, Ιησούς Χριστός», εξαγουσι συμπέρασμα, ότι ουδείς μεσίτης προς Χριστόν»• όπερ λογικώς ψευδές.

Ο ορθός συλλογισμός θα ήτο: «άρα ουδείς έτερος προς τον Θεόν τον Πατέρα μεσίτης»• αλλ οι ενιστάμενοι ουχ ούτως λογικεύονται, εν ω δε παραλογίζονται περιπίπτοντες εις το εν τη λογική καλούμενον σόφισμα ετεροζητησεως, διδάσκουσιν ημάς την μετά λόγου ευσέβειαν.

Αληθώς προς μεν τον Πατέρα εις μεσίτης ο Υιός• προς τον Υιόν όμως πάντες οι άγιοι οι κύκλω αυτού• διο οσάκις δεόμεθα προς τον Υιόν επικαλούμεθα πρεσβευτάς την Θεοτόκον και τους αγίους πάντες και τούτους προς τον Σωτήρα τιθέμεθα μεσίτας• τούτο δε εδιδάχθημεν παρά των Αγίων Αποστόλων οσάκις δε δεόμεθα προς τον Θεόν Πατέρα τότε μόνον τον Υιόν προσάγομεν πρεσβευτήν και μεσίτην, ουδέποτε δε λέγομεν ευχήν προς τον Θεόν Πατέρα υπέρ τελέσεως μυστηρίου γινομένην η ετέρας τάξεως μη αναφέρουσιν τον Υιόν του Θεού ως μόνον μεσίτην μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

Μαρτυρίαί περί πρεσβείας των αγίων εκ της Ιεράς παραδόσεως

Εκ της ιεράς παραδόσεως διδασκόμεθα ότι οι Άγιοι Πάντες και η Θεοτόκος εθεωρήθησαν από των αποστολικών χρόνων εν τη μια αγία καθολική και αποστολική Εκκλησία πρέσβεις προς το Σωτήρα Χριστόν υπέρ της στρατευομένης Εκκλησίας, ως παρρησίαν πολλήν προς Αυτόν κεκτημένοι.

Και,

α) εν άπασι τοις λειτουργικοίς βιβλίοις της τε Ανατολικής Εκκλησίας και εν αυτοίς τοις των ετεροδόξων Εκκλησιών αναφέρονται οι άγιοι ως πρεσβεύοντες υπέρ ημών προς τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν.

β) Εκ παραδόσεως παρέλαβαν η Εκκλησία από των αποστολικών χρόνων και τίθησι μερίδας της υπεραγίας Θεοτόκου και των αγίων εν τω δισκαρίω, δεξιόθεν και

αριστερόθεν του αγίου Άρτου, και ποιείται κατ όνομα μνείαν αυτών. Η παράδοσις δ αυτή εγένετο και γίνεται εν τη Καθολική Εκκλησία πάντοτε πανταχού και υπό πάντων.

γ) Εν τοις διπτύχοις εμνημονεύοντο και μνημονεύονται πάντες οι προαπελθόντες άγιοι.

δ) Οι αρχαιότατοι Πατέρες της Εκκλησίας δοξάζουσιν ότι οι άγιοι πρεσβεύουσιν υπέρ ημών προς τον Κύριον και αυτοί εξαιτούνται τας πρεσβείας αυτών.

Ούτως ο Μέγας Βασίλειος εν λόγω προς τους τεσσαράκοντα Μάρτυρας λέγει: «Πόσα αν Έκαμες, ίνα ένα που εύρης υπέρ σου δυσωπούντα τον Κύριον; Τεσσαράκοντά σοι εισι, σύμφωνον αναπέμποντες προσευχήν. Όπου δύο η τρεις εισι συνηγμένοι επί τω ονόματι του Κυρίου, εκεί εστιν εν μέσω αυτών, όπου δε τεσσαράκοντα τις αμφιβάλλει Θεού παρουσίαν; Ο θλιβόμενος επί τους τεσσαράκοντα καταφεύγει, ο ευφραινόμενος επ αυτούς αποτρέχει• ο μεν ίνα λύσιν εύρη των δυσχερειών, ο δε ίνα φυλαχθή αυτώ τα χρηστότερα. Ενταύθα γυνή ευσεβής υπέρ τέκνων ευχομένη καταλαμβάνεται, αποδημούντι ανδρί την επάνοδον αιτουμένη, αρρωστούντι την σωτηρίαν. Μετά μαρτύρων γενέσθω τα αιτήματα υμών. Οι νεανίσκοι τους ηλικιώτας μιμείσθωσαν. Οι πατέρες τοιούτων είναι παίδες ευχέσθωσαν αι μητέρες καλής μητρός διήγημα διδαχθήτωσαν.... Ω χορός άγιος! Ω σύνταγμα ιερόν! Ω συνασπισμός αρραγής! Ω κοινοί φύλακες του γένους των ανθρώπων! Αγαθοί κοινωνοί φροντίδων, δεήσεως συνεργοί, πρεσβευταί δυνατώτατοι, αστέρες της Οικουμένης, άνθη των Εκκλησιών. Υμάς ουχ η γη κατέκρυψεν, αλλ ουρανός απεδέξατο• ηνοιγήσαν υμίν παραδείσου πύλαι» (ομιλία θ΄).

Ομοίως επικαλείται υπέρ εαυτού τας πρεσβείας των εν Ουρανοίς αγίων λέγων: «Δέχομαι και τους αγίους Αποστόλους, προφήτας και μάρτυρας και εις την προς τον Θεόν ικεσίαν τούτους επικαλούμαι, του δι αυτών, ήγουν δια της μεσιτείας αυτών ίλεών μοι γενέσθαι τον φιλόνηρον Θεόν και λύτρον μοι των πταισμάτων γενέσθαι και δοθήναι.» (Βασιλ. επιστολ. τξ΄ προς Ιουλιαν. τον Παραβάτ.).

Ο δε Γρηγόριος ο Θεολόγος εν λόγω εις αυτόν τον Μέγαν Βασίλειον λέγει και τάδε εν τέλει: «Συ δε ημάς εποπτεύοις άνωθεν, ω θεία και ιερά κεφαλή και τον δεδομένον ημίν παρά Θεού σκόλοπα της σαρκός εις την ημετέραν παιδαγωγίαν, η στήσαις ταις σεαυτού πρεσβείαις, η πείσαις καρτερώς φέρειν, και πάντα βίον ημίν διεξάγοις προς το λυσιτελέστερον, ει δε μετασταίημεν, δέξαιο κακείθεν ημάς ταις σεαυτού σκηναίς».

Ωσαύτως και εν τω εις την μνήμην του μάρτυρος Κυπριανού λόγω αυτού ο θείος

Γρηγόριος μνημονεύει παρθένου κινδυνευούσης και την βοήθειαν και πρεσβείαν της Θεοτόκου αιτησάσης (σημ. 1).

Επίσης ο θείος Χρυσόστομος επικαλείται εις πρεσβείαν και την Μητέρα του Κυρίου λέγων: «... Ου λείπει τω Θεώ Δεβώρα, ου λείπει τω Θεώ Ισραήλ• έχομεν γαρ και ημείς την Αγίαν Παρθένον και Θεοτόκον Μαρίαν πρεσβεύουσαν υπέρ ημών• ει γαρ η τυχούσα γυνή ενίκησε, πόσω μάλλον η του Χριστού Μήτηρ καταισχύνει τους εχθρούς της αληθείας;» (σημ. 2).

Επίσης και εν τω λόγω αυτού εις Μελέτιον τον Αντιοχείας λέγει: «Ευξώμεθα δε κοινή πάντες, άρχοντες και αρχόμενοι, γυναίκες και άνδρες, πρεσβύτεροι και νέοι, δούλοι και ελεύθεροι, αυτόν τον Μελέτιον κοινωνόν της ευχής ταύτης λαβόντες» (Τομ. Β΄ σελ. 619.)

Ωσαύτως και ο Ωριγένης μαρτυρεί περί της πρεσβείας των αγίων, και δια της αρχαιότητος της μαρτυρίας αυτού την αρχαιοτάτην δόξαν της Εκκλησίας περί της πρεσβείας των αγίων κυροί. Ο Ωριγένης λέγει τάδε: «Αι ψυχαί των πεπελεκισμένων ένεκα της μαρτυρίας του Ιησού, μη μάτην τω εν Ουρανοίς θυσιαστηρίω προσεδρεύουσαι, διακονούσι του Ευχομένοις άφεσιν αμαρτημάτων;» (σημ. 3).

Ο δε Θεοδώρητος γράφων περί της αφανείας των Τάφων των γενομένων Αυτοκρατόρων και παραβάλλων αυτούς προς τους ναούς των αγίων μαρτύρων, λέγει ταύτα: «Οι δε των καλλινίκων μαρτύρων σηκοί λαμπροί και περίβλεπτοι, και μεγέθει διαπρεπείς και παντοδαπώς πεποικιλμένοι και κάλλους αφιέντες μαρμαρυγάς. Εις δε τούτους ουχ άπαξ η δις του έτους η πεντάκις φοιτώμεν, αλλά πολλάκις μεν πανηγύρεις επιτελούμεν, πολλάκις δε και ημέρας εκάστης τω τούτων Δεσπότη τους ύμνους προσφέρομεν και οι μεν υγιαίνοντες αιτούσι της υγείας φυλακήν οι δε τινι νόσω παλαίοντες, την των παθημάτων απαλλαγήν αιτούσι και άγονοι παίδας, και στερίφαι παρακαλούσι γενέσθαι μητέρες, και οι της δε της δωρεάς απολάουσιν, αξιούσιν άρτια σφίσι φυλαχθήναι τα δώρα• και οι μεν εις τίνα αποδημίαν στελλόμενοι λιπαρούσι τούτους συνοδοιπόρους γενέσθαι και της οδού ηγεμόνας, οι δε της επανόδου τετυχηκότες την της χάριτος ομολογίαν προσφέρουσιν ουχ ως θεοίς αυτοίς προσιόντες, αλλ ως θείους ανθρώπους αντιβολούντες, και γενέσθαι πρεσβευτάς υπέρ σοφών παρακαλούντες• ότι δε τυγχάνουσιν ων περ αιτούσιν οι πιστώς επαγγέλοντες, αναφανδόν μαρτυρεί τα τούτων αναθήματα, την ιατρείαν δηλούντα. Οι μεν γαρ οφθαλμών, οι δε ποδών, άλλοι δε χειρών προσφέρουσιν εκτυπώματα, και οι μεν εκ χρυσού, οι δε εξ ύλης αργύρου πεποιημένα, δέχεται γαρ ο τούτων Δεσπότης και τα σμικρά τε και εύωνα τη του προσφέροντος το δώρον δυνάμει μετρών δηλοί δε ταύτα προκείμενα των παθημάτων την λύσιν• ης ανετέθη μνημεία παρά των αρτίων γεγεννημένων. Ταύτα

δε κηρύττει των κειμένων την δύναμιν, η δε τούτων δύναμις τον τούτων Θεόν αληθινόν αποφαίνει Θεόν» (Τομ. 4ος σελ. 453- 454).

Ταύτα δε έγραφεν ο Θεοδώρητος κατά τα μέσα του πέμπτου αιώνας, γράψας εκκλησιαστικήν Ιστορίαν από του 320 μέχρι του 436. Εάν λοιπόν τοιούτος ήτο ο σεβασμός των πιστών προς τους μάρτυρας από τας αρχάς του τετάρτου αιώνας, τις δυναται να μη συνομολόγηση ημίν μετά τας προσαχθείσας μαρτυρίας ότι οι πιστοί, οι από του πρώτου μάρτυρος αξιάμενοι σέβειν τους μάρτυρας, ετίμων αυτούς και κατά τον δεύτερον και τρίτον αιώνα, και ότι τούτων τω παραδείγματι και τω ζήλω επόμενοι και οι του τετάρτου αιώνας χριστιανοί ετίμων τους μάρτυρας και ίδρυον μεγαλοπρεπείς ναούς; Από δε των προσφερομένων εκτυπωμάτων των θεραπευθέντων μελών μαρτυρείται και η των εικόνων των αγίων εν ταις Εκκλησίαις ανιστόρησις διότι επ αυταίς ανηρτώντο τα εκτυπώματα, απαραλλάκτους ως και σήμερα γίνεται, εξ ων δηλούται, ότι η Εκκλησία απαρασαλεύτως ετήρησεν ο,τι παρέλαβε, και ότι περί ων φρονεί ορθοφρονεί.

Ο Πατριάρχης Ιερεμίας εν τη πρώτη αυτού αποκρίσει προς τους διαμαρτυρόμενους θεολόγους της Τυβίγγης κατά το 1576, απαντών εις το εικοστόν πρώτον και πάντων τελευταίον κεφάλαιον της Αυγουσταίας ομολογίας, λέγει τα εξής:

«Και ότι μνείαν των αγίων ποιείσθαι συμφέρει εις το στηριχθήναι την πίστιν ημών εννοούντων, πως της χάριτος και βοηθείας δια της πίστεως θεόθεν επέτυχον, λέγομεν. Ότι επίκλησις κυρίως μεν αρμόζει μόνω τω Θεώ και πρώτως και ιδιαίτατα αυτώ προσήκει, η δε προς τους αγίους γενομένη, ου κυρίως εστίν, αλλά κατά συμβεβηκός ειπείν και κατά χάριν. Ουχί γαρ Πέτρος η Παύλος εισακούει των επικαλουμένων αυτούς, αλλ ή χάρις ην έχουσι, κατά το ειρημένον παρά του Κυρίου: «έσομαι μεθ ύμῶν έως της συντελείας».

«Και περί μεν της επί Θεού επικλήσεως, Παύλος ο θείος, Ρωμαίοις επιστέλλων, φησί· πως γαρ επικαλεσόμεθα εις ον ουκ επιστεύσαμεν; δεικνύων ότι εκείνον μόνον δε επικαλείσθαι, εις ον επιστεύσαμεν, τον Θεόν δηλονότι· ότι δε και ημείς Θεώ μόνω κυρίως την επίκλησιν απονέμομεν, εν τη θεία, Μυσταγωγία εκφωνούμεν «καταξίωσον ημάς Δέσποτα, μετά παρρησίας ακατακρίτως τολμάν επικαλείσθαι Σε τον επουράνιον Θεόν Πατέρα και λέγειν: Πάτερ ημών, ο εν τοις Ουρανοίς. Και αλλαχού, φησί, Κύριε των δυνάμεων μεθ ήμῶν γενού, άλλον γαρ εκτός Σου βοηθόν εν θλίψεσιν ουκ έχομεν. Και πάλιν, άλλον γαρ εκτός Σου Θεόν ου γινώσκομεν. Μεσίτας δε ποιούμεθα τους αγίους πάντας, εξαιρέτως δε την του Κυρίου Μητέρα, αναθήμασι, παρακλήσεσι, εικόσιν ιεραίς, σχετικώς ου λατρευτικώς προσκυνουμέναις. Οίδαμεν γαρ λατρείαν μόνω τω Θεώ εξαιρέτως προσάγειν, και εκτός αυτού άλλον ου γινώσκομεν, ούτε προσκυνείν Θεώ αλλοτρίω.».

«...Άλλα και τους αγίους πάντας μεσίτας ημών και πρέσβεις αναγραφόμεθα. Και ου μόνον εν τω παρόντι αιώνι, αλλά και εν τω μέλλοντι φαμεν, ότι μεσιτεία τις έσται, αγγέλων δεηθησομένων υπέρ τινων, και αγίων, και της του Κόσμου Κυρίας ουχ ήκιστα. Πλην ουχ υπέρ πάντων απλώς, ουδέ υπέρ τινος εν αμαρτίαις θανόντος· ούμενουν, απέκλεισε γαρ ο Θεός τοις τοιούτου; καθ ἅπαξ το εαυτού Έλεος. Διο και απεφήνατο κατ αὐτῶν και θυγατέρας ου μη εξέλωνται, αλλ ὑπέρ μόνον εκείνων ικετεύουσι πάντες, υπέρ ων και αι πρεσβείαι δεκταί· ήγουν, των εν μετανοία φθασάντων απαλλάξαι τον βίον, ούπω δε τας των αμαρτημάτων κηλίδας δυνηθέντων εκπλύναι, και έτι της κρίσεως ισταμένης. Μετά δε το λυθήναι το θέατρον, και έκαστον απαχθήναι εις τον αποτεταγμένον τόπον αυτώ της κολάσεως, μεσιτεία ουκ εστιν ουδ οὐ μη γένηται.».

«Και η μεσιτεία αυτή νυν εν τη Εκκλησία γίνεται και κηρύττεται και προς τους αγίους αναφωνούμεν και προς την Κυρίαν ημών, Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε, πρέσβευε υπέρ ημών των αμαρτωλών προς δε τους αγίους αγγέλους, Πάσαι αι ουράνιαι δυνάμεις των αγίων αγγέλων και αρχαγγέλων πρεσβεύσατε υπέρ ημών αλλά και προς τον προφήτην και πρόδρομον και βαπτιστήν του Κυρίου, τους τε ενδόξους αποστόλους, μάρτυρας, οσίους, ποιμένας, προφήτας, διδασκάλους οικουμενικούς και λοιπούς πάντας αγίους και γυναικών αγίων χορόν δεόμεθα πρεσβεύειν υπέρ ημών των αμαρτωλών, όπως χάριτι Θεού, τη αηττήτω και θείω και ακαταλήπτω δυνάμει του Σταυρού, ίλεως ημίν αμαρτάνουσι γένηται, αυτώ λατρεύουσι και εν εξομολογήσει και μετανοία προσκαρτερούσι και δεομένοις φωτισθήναι τους οφθαλμούς της ψυχής ημών, μήποτε αμαρτάνοντας υπνώσωμεν εις θάνατον και ο εχθρός ισχύση καθ' ημών. Όθεν τη πρεσβεία πάντων των είπομεν αντιλήπτορα γενέσθαι τον Θεόν δεόμεθα, και ρυσθήναι των παγίδων του πονηρού».

Ο Θεός των χριστιανών είναι Θεός ζώντων, οι δε Άγιοι ενδιαφέρονται υπέρ της στρατευομένης Εκκλησίας ικετεύοντες υπέρ αυτής προς τον Κύριον. Ότι δε ο τοιούτος σύνδεσμος αναθερμαίνει την καρδίαν, ζωογονεί το συναίσθημα και εις απομίμησιν των προτύπων τούτων της χριστιανικής ζωής παροτρύνει, είναι παντί που δήλον. Κυρούται δ' άλλως το δίδαγμα τούτο υπό της πράξεως της Εκκλησίας τιμώσης τους αγγέλους κατά Ιουστίνον τον φιλόσοφον και μάρτυρα (Thiersch. II, 338) γεραιούσης τους μάρτυρας της πίστεως κατά την ημέραν του μαρτυρίου αυτών, τελούσης επί του τάφου αυτών την θείαν μυσταγωγίαν και εξαιτουμένης τας ευχάς αυτών (όρα τας μαρτυρίας των πατέρων εις την Dogmengesch του Munscher I, 85 και 449 εξ).

Μαρτυρία εκ των αγίων Γραφών ότι οφείλομεν τιμάν τους αγίους του Θεού

Η Παλαιά αγία Γραφή πλείστα περιέχει χωρία εν οίς δείκνυται ημίν η οφειλή του τιμάν τους αγίους του Θεού. «Αινείτε τον Θεόν εν τοις αγίοις αυτού» (ψαλ. 150, 1) εθαυμάστωσε Κύριος τον όσιον αυτού (Ψαλ. 4, 4) εμοί δε λίαν ετιμήθησαν οι φίλοι σου ο Θεός, λίαν εκραταιώθησαν αι αρχαί αυτών (ψαλ. 138. 17). Και ο παροιμιαστής γνωρίζει ημίν ότι μνήμη δικαίων μετ' έγκωμίων (παροιμ. 10, 7). Εν τη Παλαιά Γραφή τιμώνται πάντες οι από Αδάμ μέχρι Χριστού δίκαιοι, ο προφητάναξ ψάλλει εν ψαλμώ λβ' «αγαλλιάσθε δίκαιοι εν Κυρίω, τοις ευθέσι πρέπει αίνεσις» οι δίκαιοι καλούνται υιοί Θεού και τιμώνται υπό πάντων των αγαπώντων τον Θεόν. Περί της τιμής των δικαίων όσα γράφονται εν τη Παλαιά Γραφή εν τη μελέτη ταύτη αδύνατον να περιληφθώσιν εάν τις είπη ότι όλα τα ποιητικά βιβλία της Παλαιάς Γραφής εισιν έπαινος των δικαίων δεν θέλει αποστή της αληθείας. Άρα εάν τοις ευθέσι πρέπει αίνεσις, τοις υπέρ πίστεως και αληθείας

και δικαιοσύνης παθόντας και προς τον Θεόν μεταστάντος τις έπαινος ικανός; πιστεύω ότι πας έπαινος ανεπαρκής θέλει δειχθή προς πλήρη έκφρασιν της προσηκούσης αυτοίς τιμής.

Η δε Καινή Διαθήκη άρχεται από του μακαρισμού των δικαίων και καταλήγει εις την ανύψωσιν αυτών μέχρι του καθίσαι εκ δεξιών και ευωνύμων του θρόνου της δόξης του Θεού· πως λοιπόν ους ο Θεός εδόξασε και ετίμησεν οι πιστοί αυτού θεράποντες δύνανται να ατιμάζωσιν αυτούς; ο πιστός ο αγαπών τον Θεόν αγαπά και τους αγίους αυτού και τιμά και γεραίρει την μνήμην αυτών.

Εν τη ομολογία Μητροφάνους του Κριτοπούλου αναγινώσκομεν «Οι παλαιοί εκείνοι και άγιοι της προτύπου Εκκλησίας προστάται, ιδόντες πολλάς αποκαλύψεις δια των τήδε μεταστάντων αγίων γενομένας τοις έτι τω βίω τούτω περιούσι χριστιανοίς — λέγω δε Γρηγόριον τον θαυματουργόν, τον ακροατήν Ωριγένους, εξ αποκαλύψεως διδασκόμενον την ευσεβή των χριστιανών πίστιν δια του αγίου Ιωάννου του Ευαγγελιστού και της Παναγίας Θεοτόκου· Κωνσταντίνον τον μέγαν και πρώτον εν χριστιανοίς βασιλεύσιν, υπό των αγίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου διδασκόμενον τον χριστιανισμόν και αυτός δε ο περιφανέστατος εν αγίοις Γρηγόριος ο Θεολόγος φησί, πολλάκις κατ' όναρ νουθετείσθαι υπό του μεγάλου Βασιλείου, ήδη το χρεών λειτουργήσαντος· αλλά και πολλά τούτοις παρόμοια ευρίσκεται εν ταις ιστορίαις της αρχαίας Εκκλησίας — συνήκαν εκ Πνεύματος αγίου την ήδη εν ουρανώ θριαμβεύουσαν Εκκλησίαν μη αναίσθητον είναι των αναγκών και παθημάτων της επί γης στρατευομένης Εκκλησίας, μηδέ κάρω τας των αγίων ψυχάς κατέχεσθαι μέχρι της αναστάσεως καθάπερ υπό μανδραγόρα καθειζούσας, όπερ εδοξέτισι λίαν ανοήτως».

«Θαυμαστόν δε, πως διελαθέν αυτούς το του Αποστόλου επιθυμούντος αναλύσαι και συν Χριστώ είναι. Ου γαρ αν επεθύμησε ποτ' έν κάρω έσεσθαι, ει τούτο ήδει».

«Ταυτ' ούν συνιέντες οι της αρχαίας Εκκλησίας τρόφιμοι, και θεόθεν κινούμενοι — ουδέν γαρ αθεεί κοινή πάντες οι εκλεκτοί δύνανται ποιήσαι — ήρξαντο τους αγίους επικαλείσθαι εις πρεσβείαν, άμα μεν αναιρούντες δια τούτου την των ως αληθώς κεκαρωμένων ματαίαν υπόληψιν, εμφανίοντές τε ενείναι τοις ψυχαίς αίσθησιν και δίχα των σωμάτων ου γαρ αναισθήτους επεκαλέσαντο αν άμα δε πιστεύοντες το πανάγιον Πνεύμα το εν εκείνοις οικούν αποκαλύπτειν αυτοίς την χρείαν των επικαλούντων, εις συμπάθειαν των αδελφών τούτους διεγείρον, ήτις συμπάθεια εμφανίει την ενότητα εκείνων τε και ημών, είπερ τι άλλο, ην ο Απόστολος τοις του σώματος μέλεσι παρείκασεν, ων ενός πάσχοντος ουκ έσθ' όπως μη και πάντα συμπάσχειν και συναλγείν τω κάμνοντι μέλλει».

«Ει γαρ έτι εν τω σώματι τούτω τω παχεί της ψυχής προκαλύμματι — όθεν ουκ

άλλως ειμή ως εν εσόπτρω και αινίγματι δυνάμεθα καθοράν τι των υψηλότερων και πνευματικούς προσηκόντων — ούσι τοις αγίοις απεκαλύφθη τα πόρρω, οίον τω προφήτη Ελισσαίω η του Γιεζή πονηρία, τω αποστόλω Παύλω η των ημεδαπών Μακεδόνων χρεία. Όραμα, φησίν, ώφθη, τω Παύλω· ανήρ τις Μακεδών εστώς, παρεκάλει αυτόν λέγων διαβάς εις Μακεδονίαν βοηθήσον ημίν πως ουχί νυν μάλλον της σκηνης και του επιπροσθούτος καλύμματος απαλλαγείσι τούτοις τρανότερον τα ημέτερ άποκαλυφθήσεται, ίνα μη ενδεέστεροι ημών ώσιν εν τούτω».

Εν τη συμβολική του Χρήστου Ανδρούτσου αναγινώσκωμεν :

«Δύο είναι κυρίως τα επιχειρήματα, δι ὧν οι διαμαρτυρόμενοι καταπολεμούσι το δόγμα τούτο των Αγίων, ένθεν μεν ότι αντιβαίνει εις την θείαν λατρείαν και την πρώτην εντολήν του δεκαλόγου, καθ ὅσον «εις μεσίτης Θεού και ανθρώπων, άνθρωπος Ιησούς Χριστός» (Α΄ Τιμοθ. β΄ 5), μεταποιούν τον Θεόν εις επίγειόν τινα βασιλέα δι αύλικῶν μεσιτειῶν καμπτόμενον υπέρ των αμαρτωλών και το επιχείρημα τούτο επαναλαμβάνουσι μέχρις αηδίας δημοκοπούσαι αι εν Ανατολή προτεσταντικαί εταιρεΐαι.

Αλλ ότι μεν δεν προσκρούει εις την θείαν λατρείαν, ουδ ἔχει σχέσιν τινά προς την πρώτην η δευτέραν εντολήν συνομολογούσι μεν και οι νηφαλιώτεροι των Διαμαρτυρομένων (Thiersch. II,342), πείθεται δε πας τις αναλογιζόμενος, ότι, ως διέστειλε πρώτος ο Ιερός Αυγουστίνος, η προς τους Αγίους απονεμόμενη τιμή δεν είναι δουλεία η aboratio, αλλά μόνον τιμητική προσκύνησις· καθόσον ο ασπαζόμενος την εικόνα διαστέλλει προδήλως ου μόνον εικόνα και πρωτότυπον, αλλά και δημιουργόν από των δημιουργημάτων αυτού· τουναντίον μάλιστα η επίκλησις των Αγίων και αναδεικνύει την θείαν λατρείαν, καθ ὅσον η των Αγίων ευδαιμονία πηγάζει εκ της αξιομισθίας του Κυρίου, ούτινος η δόξα ακτινοβολεί και επί των πιστών αυτού ακολούθων, δοξαζομένου εν αυτοίς του Υψίστου.

«Η αίγλη των Αγίων, ως άριστα παρατηρεί ο Mohler ουδέν άλλο είναι η το απαύγασμα της δόξης του Χριστού και η απόδειξις της απείρου αυτού δυνάμεως, εκ κόνεως και αμαρτίας αιωνία και φωτεινά παραγούσης πνεύματι» (448)...

Ομοίως ήκιστα παραβλάπτεται και η του Ιησού Χριστού μεσιτεία δια της επικλήσεως των Αγίων, διότι πάσα προς τους Αγίους δέησις αποτείνεται προς αυτούς ουχί ως ίδια δυνάμει και οίκοθεν δυναμένους σώσαι και απαλλάξαι από του κακού, αλλ έν τω ονόματι του Κυρίου ούτινος και εμμέσως ζητείται η χάρις και η αρωγή.

Ου μόνον αι εκφράσεις πρεσβεύειν, δυσωπείν, ικετεύειν και ει τινες έτεροι, και αι

λατινικοί *Miserere nobis, audi nos*, διαστελλόμενοι του *ora pro nobis* (Κατ. Rom. IV 6,8), δηλούσι το είδος τούτο της δεήσεως το ουδαμώς τη μεσιτεία αντικείμενον, αλλά και αι άμεσοι ενιαχού προς τους Αγίους και δη μάλιστα την Θεοτόκον δεήσεις αι δια του τύπου «σώσον, ελέησον ημάς» εκφωνούμεναι κατ ούσίαν αναφέρονται εις την δια της παρεμβάσεως των Αγίων θείαν βοήθειαν και σωτηρίαν. Άλλως δε αποδεχόμενοι οι Διαμαρτυρόμενοι ότι οι Άγιοι οίκοθεν δέονται του Θεού υπέρ της στρατευομένης Εκκλησίας χωρίς αι τοιαύται δεήσεις να παραβλάπτωσι την μεσιτείαν του Κυρίου, δεν δύνανται φυσικώς να αρνηθώσι και τοις επί γης πιστοίς, όπως εξαιτώνται παρά των Αγίων ο,τι αυτοί ποιούσιν οίκοθεν, ουδαμώς προσκρούοντες εις τον Θεόν· τούτο δε τοσούτω μάλλον, όσω διατηρείται μεν ούτω ισχυρός και ακμαίος ο προς την θριαμβεύουσαν Εκκλησίαν σύνδεσμος, πλείστα δε εκ της συναφείας ταύτης αγαθά καρπούνται οι επί της γης αγωνιζόμενοι (Πρβλ. Mohler 452). Εν γένει δε όπως και εν τω καθ ήμέραν βίω επευχόμενοι αλλήλοις οι άνθρωποι μακροβιότητα και ευδαιμονίαν ήκιστα προσκρούουσιν εις την υψίστην των πάντων αρχήν την τα πάντα δωρουμένην, ούτω και η των Αγίων επίκλησις δεν δύναται να χαλάρωσιν την μεταξύ δημιουργήματος και δημιουργού απόλυτον σχέσιν.

Ουδέν υπάρχει εν τη Γραφή χωρίον αντιβαίνον εις την τιμήν των Αγίων η των λειψάνων και εικόνων, αυτών, ουδέ έχουσιν δίκαιον οι Διαμαρτυρόμενοι προβάλλοντες τα της αποκαλύψεως ιθ' 10, και κβ' 8—9, ένθα ο άγγελος αποκρούει την προσκύνησιν του Ιωάννου λέγων «τω Θεώ προσκύνησον»· και τυφλώ δήλον ότι ο άγγελος αποποιείται την προσκύνησιν του Ιωάννου λέγων «τω Θεώ προσκύνησον»· και τυφλώ δήλον, ότι ο Άγγελος αποποιείται την προσκύνησιν ταύτην, διότι ο Ιωάννης εκλαμβάνει αυτόν ως Θεόν τουναντίον δε η Γραφή υπεμφαίνει μάλλον το των Αγίων δόγμα, δι' ών λέγει περί Ιούδα του Μακκαβαίου ιδόντος εν ονείρω τους αρχιερείς Ονίαν και Ιερεμίαν δεομένους υπέρ του λαού (2 Μακκαβ. 15, 22) και περί δικαίων εισακουομένων, (Πραξ. 12, 5. Β' Πέτρ. 1, 15. Ιακ. 5, 16. Αποκ. 5, 8 εξ.), ομοίως δε και περί του Αποστόλου Παύλου, είτε αυτού υπέρ άλλων ευχόμενου (Φιλήμ. 1, 4) είτε τας ευχάς των άλλων αιτουμένου (Ρωμ. 15, 30)· ομοίως δε και τα περί χερουβίμ εξωγραφημένων και τα περί σημικινθίων και Σουδαρίων εν τη Γραφή παρατηρούμενα (Εξ. 25, 18—23. Πραξ. 19, 12), μάλλον υπέρ της τιμής των εικόνων και των λειψάνων δύνανται να προσαχθώσιν.

Ουδέν δε ανύτουσιν αι πυκνοί των διαμαρτυρομένων ενστάσεις ότι ο Ιησούς Χριστός είναι ο ήλιος οι δε άγιοι τα άστρα τα παρά του ηλίου λαμβάνοντα το φως, και ότι της ημέρας καταφώτου υπό του ηλιακού φωτός ούσης ουδείς προσφεύγει εις το αμυδρόν φως των αστέρων (πρβλ. Stolting Gebet 192) (σημ. 4). Σχολαία δ' όντως είναι η ένστασις, πως ποτε εισακούουσι την δέησιν ημών οι Άγιοι οι μη δυνάμενοι ως εκ της πεπερασμένης αυτών φύσεως να γινώσκωσι τα ημέτερα. Ως

οι άγγελοι χαίρουσιν εν ουρανώ επί ενί αμαρτωλώ μετανοούντι, μένει δε ακατανόητον ημίν, πως ποτε πεπερασμένοι και ούτοι όντες γινώσκουσι την μετάνοιαν ταύτην, ούτω και οι εν τω Θεώ όντες άγιοι, κατά τρόπον ακατανόητον, λαμβάνουσι γνώσιν της δεήσεως, ην απευθύνουσιν αυτοίς οι επί γης πιστοί (Thiersch, II, 332).

Ομοίως δε ουδαμώς ορθά αποφαίνονται νεώτεροί τινες διαμαρτυρόμενοι θεολόγοι αξιούντες ότι είναι μεν ορθή η γενική των εικόνων βάση, ότι παν το ιστορικώς εμφανισθέν δύναται να αποδοθή δια της τέχνης, ουδαμώς όμως φέρει ούτε εις εξάρτησιν της ύλης (σημ. 5) των εικόνων εκ της Ιστορίας των Αγίων, ούτε εις θρησκευτικήν προς αυτάς τιμήν (Cass 324 εξ.). Πάντα ταύτα είναι διακρίσεις ασύστατοι και απόβλητοι. Ακριβώς το διδακτικόν στοιχείον εν τη απεικονίσει φέρει κατ' ανάγκην εις εξάρτησιν της ύλης από της ιστορίας των Αγίων, απλή δε τεχνική μόνον απόλαυσις εν τη Εκκλησία, αντικειμένη εις τον σκοπόν της ιεράς λατρείας, ήκιστα δύναται να τεθή ως σκοπός και να επιτραπή εις τας το πνεύμα της αρχαίας Εκκλησίας διακατεχούσας εκκλησίας.

Η τιμή των υπό της Εκκλησίας γεραιρομένων Αγίων δεν δύναται να περιορισθή εις γενικήν μεν και άοριστον, ηθικώς δε άκαρπον των έργων αυτών αναγνώρισιν, οία είναι η τιμή των κοσμικώς αναδειχθέντων και ωφελησάντων, αλλ' ανάγκη να λάβη την προσήκουσαν θρησκευτικήν μορφήν, δι' ής εμπεδούται και εξαγνίζεται και καρποφορεί επί των πιστών, και αυτή είναι ο δια του ασπασμού των εικόνων και των λειψάνων σεβασμός και η προς αυτούς δέησις. Εντεύθεν δε βλέπομεν ότι και αι γενικαί εκείναι περί αποδοχής της τιμής των Αγίων εν τη Αυγουσταία ομολογία εκφράσεις, αποστερηθείσαι την μόνην αληθή θρησκευτικήν αυτών περιβολήν ταύτην, ούτε εις την καρδίαν του λαού εισέδυσαν, ούτε άλλως επί της ζωής των ανθρώπων επέδρασαν. Την ροπήν, ην ασκεί επί της θρησκευτικής ζωής η παράστασις του Κυρίου περιβαλλόμενου υπό τοσούτου νέφους μαρτύρων παθόντων υπέρ αυτού και δοξασθέντων και καθόλου περιστεφομένου υπό των εν τω ενιαυσίω κύκλω εορτών των τοις ίχνεσιν αυτού ακολουθησάντων Αγίων, κατανοεί τις και σήμερα, τας χριστιανικός κοινότητας της Ανατολής, τας μη υπό του ρεύματος του πολιτισμού παρασυρθείσας, επισκεπτόμενος. Εις την ροπήν δε, ταύτην αποβλέπων ο Herder επόθησεν όπως εκδοθεί ανθολόγιόν τι δια τον λαόν εκ των Actorum Sanctorum (Tiersch, II 343).

Ο Ιεροσολύμων Κύριλλος λέγει περί της τιμής των αγίων τα εξής:

Τιμώντες της των αγίων θήκας και της ούτω λαμπράς αυτών ευανδρίας καθάπερ εν τάξει γερών και αντιμισθίας την αμάραντον αυτοίς κατατιθέμενοι μνήμην. Τιμώντες άνδρας αγίους τιμώντας την πίστιν και τοις της ευανδρίας εκχύμασιν ευ μάλα κατεστεμμένους, αγωνισαμένους τε μέχρι ψυχής και αίματος και

μαρτυρήσαντας τη δόξη του Χριστού και τοις της ευσεβείας ανδραγαθήμασιν εκλαμπρυνόμενοι (Κυριλλ. Ιεροσολ. βιβλ. στ΄).

Και ω μέγας Βασίλειος λέγει:

«Ο αφάμενος οστέου μάρτυρος λαμβάνει τινά μετουσίαν αγιασμού εκ της τω σώματι παρεδρευούσης χάριτος. Τίμιος ουν εναντίον Κυρίου ο θάνατος του οσίου αυτού.» (Βασιλείου εν ψαλμ. Κθ΄).

Ταύτα φρονεί και δοξάζει η Ανατολική Ορθόδοξος Εκκλησία περί της τιμής και της πρεσβείας των αγίων του Θεού, ων ταις πρεσβείαις ελεήσαι και σώσαι ημάς Χριστός ο Θεός ημών.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΔΟΞΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γρηγορ. Ναζιαν. λογ. εις Μάρτυρα Κυπριονόν. Τομ. Α΄ σελ. 279.
2. Χρυσοστ. λογ. περί του χρησίμως της προφητείας ασαφείς είναι.
3. Ωριγ. προτρεπτ. εις μαρτύρων § 30 βλέπε και § 50.
4. Σημ. ΙΙ. Ν. Εάν εζητούμεν παρά των Αγίων φωτισμόν προς γνώσιν της αληθείας, είχε θέσιν τινά η παραβολή, ήδη όμως ουδεμίαν θέσιν ουδέ ισχύν τίνα, διότι ουδέν τοιούτον ζητούμεν παρ αὐτῶν. Ὡστε πλανῶνται πλάνην δεινήν οι ταύτα λέγοντες.
5. Του περιεχομένου.

Πηγή:leipsanothiki.blogspot.be